

HISTORIA FEBRIS MILIARIS,

ET

DE HEMICRANIA DISSERTATIO.

AUCTORE

JOANNE FORDYCE, M.D.

Χρὴ δὲ καὶ αὐτὸν τινὰ ξυνευπορέειν, μὴ πάντα ἀλλοτρίῃ ξυγγραφίῃ προσίσχοντα τὸν νέον.

ΑΡΕΤΑΙ. ΚΑΠΠΑΔ. ΟΞΕ. ΝΟΥΣ.

ACCEDIT DE

MORBO MILIARI EPISTOLA

CAROLI BALGUY, M. D.

LOVANII,

TYPIS ACADEMICIS.

M. D. CC. LXV.

Superiorum Permissu.

HISTORIA FEBRIS MILIARIS.

E Febre Miliari ſcripſêrunt non pauci, & illi ſic peritè quidem, ut primo intuitu ſupervacuum forſan pleriſque videbitur quidvis hâc de re ulteriùs proferre.

Hi tamen ſi diligentiùs paulò reputaverint inter varios nondum exſtare ſcriptores hiſtoriam morbi abſolutam per diverſas ejus periodos, & phaſes; quæque plenam complectitur & accuratam ejus picturam per ſingulos quoſque gradus, & decurſum, unà cum ſubſidio, & cura quæ poſtulat unuſquiſque : quumque forſitan vel perſpicacitas in obſervando, vel ſolertia in tractando nuſpiam magìs deſideretur quàm in Febri Miliari genuina, ſi periculum perpendamus

in omni morbi tempore, omni caſu, ſingu-liſque ad eum ritè curandum pertinentibus: hæc, inquam, diligentia quâ decet, probè ſi penſitaverint, nulla ratione de lectoris candore ambigo, ſi quæ ex aliis didici, vel multâ & attentâ experientiâ ipſe probavi, in unum faſcem congeſſerim, quò tandem morbi uberior prodeat deſcriptio, quàm hactenus, quantùm novi, exhibita eſt.

Et profectò hoc tantò utilius fore exiſtimo, partim quòd noſtro ſeculo non deſint, qui, quoniam mentes hominum ſuis dogmatibus aut deliniri vellent, aut etiam abripi, ipſam mali exiſtentiam prorſus renuunt; partim quòd pleriſque quorum intereſt, minùs notum id ſit, quamvis vix aliud frequentius in utroque ſexu, omni ætate, temporeque, ſive ſeorſim, ſive aliis morbis intertextum reperiatur, immo aliquando epidemicè graſſetur.

Autumârunt è contra nonnulli, inepto aliis in vitiis regimini, præcipuè calido, illius ortum unicè deberi: quod hercle tantò magìs miratus ſum, quia temperantiſſimis, vel tenui etiam diætæ deditis, aliiſve morbis detentis, ſe incautè aëri liberiori exponentibus, vel quibus abundat humor ſeroſus admodum ac iners, præcipuum faceſſat negotium; quòdque præ cæteris invadat Puerperas, diætâ diu ante partum aquosâ ſæpe uſas, & ad dies ſaltem aliquot poſt illum exactum, jamque ditiori fervidiori ſan-

guine, dum parturiant, aut brevì poſt exantlatas.

Nec minùs obſervanti patet quòd ſæpenumero, immo ut plurimum, per ſe, nullo cum alio morbo compoſitus, invadat valentes optimè, eoſque nec gulæ deditos, nec exercitatione exæſtuantes.

Denique quòd aliquoties reperiatur malum magnopere epidemicum, cui præcavendo nondum ſanè ſuffecerint etiam lynceis præditi oculis, ſi qui ſint, homines, utpote ἐν τῷ θείῳ morborum, perindè ac maximè idiotæ, cæci.

Neutiquam ignoro, inter multos in ſanando præcellentes non convenire, morbum, de quo loquimur, ſui eſſe generis: potiùs opinantur alterius eſſe ſymptoma, ejuſque mali quidem moris, nec præterea quidvis, tantòque magìs, cùm obſervaverint eruptiones huic ſpeciei peculiares non rarò alia vitia vel excipere, iiſve conjungi, nec certis diebus expelli, ſicut fit in aliis aliquot morbis, qui eruptionem oſtendunt.

Quibus non obſtantibus, *Morbum Veſicularem* idiopathica fovere & prodere ſigna, toto cælo diverſa ab iis quæ in aliis exhibentur, in promptu eſſet demonſtrare. Ut alia prætereąm, quis mòrbus noſtrò ac eruptivis aliquot exceptis, tantum præ ſe fert languorem, ſpiritûs difficultatem, mentis alienationem, circà præcordia oppreſſionem, in ventre tormina, ſudores effuſos,

horrores exanthemati præeuntes, eoſque repetitos, & cætera quæ ſimul ſumpta noſtrum vitium conſtituunt, quæ verò ampliùs exhibere non hujus eſt loci? Hæc attamen cuncta, eruptione feliciter cedente, pari paſſu ſedantur.

Tacemus quòd puerperæ nulla alia labe ægrotantes ſic frequenter hâc corripiantur, & ritu quidem ſibi proprio: quòd regimen malo huic aptum pleriſque aliis minùs ſit idoneum; quòdque veſiculæ miliares ſæpe nullo alio conjungantur morbo, niſi harum ſymptomata characteriſtica pro illo ponantur.

Tradidêre quidem alii non pauci in arte benè exercitati febrem hanc veſicularem, quam tractare noſtrum inſtitutum eſt, ultimi ſolummodo ſeculi fuiſſe ſobolem.

Ut ingenuè quod res eſt, quantum videtur, concedamus, etiamſi origine longè vetuſtiore eſſe nequeo mihi non perſuadere, an Febris tamen Miliaris genuina priſcos inter medicos cognita fuerit? Nodus equidem eſt, cui me fateor ſolvendo imparem.

Iis, qui antiquorum medicorum monumentis impensè incubûere, notum eſt, eos leviter tantùm hujus veſtigia exhibuiſſe; ubicunque enim *ἐξανθήματα*, vel *ἐκθύματα κεγχρώδεα*, *ἐρυθήματα*, vel *ἵδρωα* memorant, arduum mehercle videtur definire, an ſui generis fuerit morbus, an ſymptoma alieni cujuſpiam, ac qualis ſpeciei tandem fuerit

eruptio, adeo pauca, eaque tam indefinita de hac perhibent.

Liceat tamen quædam ex antiquis decerpta in notis conferre, quæ *Exanthemati Miliari* proximè accedere videntur, quò ex iis lector dignoscere possit, quæ, quantumque eruptioni vesiculari hujus ævi conveniant, vel ab ea discrepent

Priùs verò quam progrediamur, haud præter rem erit hìc in limine paucis ostendere, quid per Febrem Miliarem aut vesicularem in sequenti dissertatiuncula velimus intelligi.

Morbus igitur cum signis febri propriis accedit, insequenti eruptione Miliari incerto quodam die, quæ tamen expleto triduo, seriùsve, cum vesiculis exiguis, limpidis, albis, vel rubicundis se monstrat, exactisque septem, pluribusve etiam diebus, desquammatur; quando febris, quam languores & oppressiones præibant, & comitabantur, simul judicatur.

Quæ apud parentem primum ac medicorum principem Hippocratem, ejusque interpretes, præcipuè occurrunt de eruptionibus Miliaribus in notis collocavimus. (*a*)

(*a*) In historia de Sileno narrat quod octavo die frigidus sudor per omnia membra diffusus est cum pustulis rubentibus, (ἐξανθήματα *.

* Ἐξανθήματα, papulas vel eruptiones dicere potui cum Plinio, qui Dioscoridis Ἐξανθήματα sic vertit, crebriùs verò pituitæ eruptiones. *Vide Foës. in locum eundem.*

μετα ἱδρῶτος ἐρυθρὰ ϛρόγγυλα) rotundis parvis, varis non absimilibus, quæ *permanebant*, * neque abscessum faciebant. *Hippocr.* 1. *Epid. Sec.* 3. *H.* 2.

In austrina ista constitutione quæ cranone fiebat, sanies quidem plurima cuti subnascebatur, quæ initio conclusa, dum incalesceret, pruriginem excitabat, deinde verò in pustulas erumpebat, iis affines, quæ in ambustis fieri solent. § *Hipp. Epidem. Lib.* 2di *Sect. prim.*

Commemorat etiam *Eruptiones Miliares* se vidisse in Perintho æstivo tempore non infaustas.

In febribus nempe æstivis, circa septimum, octavum & nonum diem, aspredines quædam Miliaceæ, ** culicum morsibus ferè similes, quæ tamen non valde pruriebant, in summa cute subnascebantur, & ad judicationem usque permanebant.

Ac ne §§ eæ quidem masculorum ulli erupe-

* *Permanebant.* Hoc autem verbum apertè significat non esse facta tum primùm, sed aliquot ante dies. His autem nascentibus nil magis sentitur, quàm anxietas quædam maxima & jactatio : atqui supprimi evacuationes consuetæ solent cùm natura in partem aliam tentat novum motum, Febris autem, cùm hæc excerni incipiunt, mirum in modum crescit, ex quibus conjecto exanthemata hæc sexto die orta esse. *Vide comment. Vallef. in loc. citatum.*

§ Καί ἀπεγίνοντο μὲν ἐν τῶ δέρματι ἰχῶρες, &c. ἐιτα φλυκτάινιδες, ὥσπερ πυριήκαυϛοι διανίϛαντο. ¶

** Τρηχύσματα ἐν τῶ χρῶτι Κεγχρώδεα τοῖϛι ἀπο κωνώπων γινόμενοις μάλιϛα ἴκελα ἀναδήγμασι ὀυ πάνυ κνησμώδεα.

¶ Φλύκταιναι Hippocratis sunt Pustulæ in summa corporis cute enascentes, &c. sunt demum iis similes quæ ex ignis ustulatione oriuntur, quales sunt quæ Hippocrates ἴδρωα vocat, nos sudamina aut papulas sudorum cum Plinio rectè dicemus. *Vide Foësium in locum citatum.*

§§ Hæc Papularum origo populariter grassantibus morbis admodum familiaris est, atque indè non temerè suspecta esse

runt. Mulier verò, cui talia fierent, nulla mortua eſt, hebetiori tamen erant auditu, & ſoporoſæ, quamvis non antea admodum ſoporoſæ eſſent, quibus iſta evenire debebant, neque verò in totum perſeverabant; æſtate verò etiam ad Vergiliarum occaſum in ſoporem & ſomnum pronæ erant, poſtea quippe inſomnia magìs urgebantur, &c.

Alvum igitur non licebat ne per ea quidem quæ aſſumebantur ſiſtere, ſed eam quæ præter rationem fieret medelam conferre poſſe facilè quis exiſtimâſſet, quamvis permulta quibuſdam procederent ex illo, qui cubili frigido ſubſtrato fiebat decubitu. *Hip. Epid.* 2. *S.* 3. *Ed. Foëſ.*

In ſtatu peſtilenti auſtrina cum Eteſiæ disjunctim ſpiravere, carbunculi æſtate multi, & *μεγάλα ἐκθύματα* (*i. e.* magnæ Puſtulæ pullulabant) *Vide Hipp. Lib.* 3. *Epid. Sect.* 7.

Euphranoris filio puſtulæ culicum morſibus non abſimiles erupêrunt, verùm pauco tempore duraverunt, poſtridie febris invaſit. *Vide Hipp. Epid.* 5. *Sect.* 7. *Foëſ.*

Ante Vergiliarum occaſum Andream Febris ſemitertiana corripuit, &c. —— Ad diem vigeſimum quintum Puſtulæ pruriginoſæ calidæ, velut ambuſta cute, ſenſim exortæ ſunt (*ἐξανθήματα κνησμώδεα θέρμα, ὥσπερ πυρίκαυστα*) dolor autem axillas & latera occupabat, in crura citra ullam ſignificationem tranſiit, & deſiit. *Vide Hipp. Epid.* 7. *Foëſ. Interp.*

ſolet, quòd febrium ardentium & maximè putredinis ſpecimen exhibeat. *Vide Foëſ. in eundem locum.*

Proſper Martianus teſtatur quoque ſe vidiſſe ſæpius aſpredines haſce in febribus, & maximè ardentibus, aliquando tamen etiam ſine febre, & opinatur has Hippocratis fuiſſe non abſimiles iis, qui ſudamina appellantur, in quibus cutis cum pruritù attollitur, & exaſperatur, cùm ſatis ſimiles ſint illis eminentiis quæ à culicum puncturis in cute erumpunt. *Vide Proſp. Mart. in loco cit.*

Secundùm Celſum puſtularum plura genera ſunt : nam modò circà totum corpus, partemve aſpredo quædam fit ſimilis his puſtulis quæ ex urtica, vel ex ſudore naſcuntur Ε'ξανθήματα Græci vocant : eæque modò rubent, modò colorem cutis non excedunt. (*b*)

Aëtius proximè poſt illum ex Herodoto hæc habet quæ infra notantur. (*c*)

(*b*) *Vide Celſi Medicin. lib. V. cap.* 15.

(*c*) Efflorefcunt Puſtulæ, in ipſarum Febrium principio, non mitiorum ſed earum quæ a multis depravatis humoribus accenduntur: in univerſo corpore, aut pleriſque in membris apparent puſtulæ parvæ vibicibus aut culicum morſiunculis ſimiles, omnes depravatorum humorum, & habitum erodentium multitudinem indicantes.

Cenſuit has ſtatim à principio, niſi quid obſtiterit, ſanguinis miſſione curandas eſſe : conſuêrunt enim ſi retroceſſerint perniciem afferre, niſi vomitu, aut per ſeceſſum vis humorum pellatur.

In acceſſionibus verò ob ingentes circà ſtomachum eroſiones tepidâ propinatâ, aut pennâ intromiſsâ vomitum provocabimus, & alimenta contemperandi vires habentia, ſicut ptiſanæ cremorem, aut chondram cum mulſa exhibebimus.

Quòd ſi febris ardens ſimul vexaverit, univerſum corpus hydrelæo, portiunculâ nitri admiſtâ inungemus : Puſtulas enim circà ſuperficiem detinet, & profundam materiam attrahit,

Haly-Abbas circà annum æris Christ. 985. quædam tradit huc forsitan spectantia, ut in notis videri potest (*d*).

Et hæc quidem ex antiquis recensuisse jam satis sit. Quæ sequuntur certiùs ad morbum nostrum pertinent, ejusque æram quodam modo statuere videntur.

Circà annum 1550. Franciscus Vallesius

---

intimasque partes refrigerat, ac sæpe sudore allato, ingens acrium humorum copia difflabitur. In declinatione purgante medicamento materiæ idoneo corpus evacuabimus, deinde Theriacam antidotum exhibebimus, aut Mithridaticam. Nonnunquam etiam Pustulæ quædam oriri solent rotundæ, inæquales, subalbidæ, aut subrubræ, duræ cum elevatione carnis, &c. Plerumque febrem intermittentem consequuntur, & omnino mitiorem indicant morbum: ideo ægrum opportuno tempore perquam calidam aquam ingredi oportet, &c. At quæ in facie, & thorace, & lateribus, & ventre, & scapulis redundant, à principio statim ne curato, sed variè rem trahito, &c. Et si usque ad morbi vigorem perstiterint neque ad pejus declinaverint, non omnino sunt negligendæ, licet perquam raró, & cautè curandæ sint. *Vide Aët. de re med. L.* 5. *C.* 130.

(*d*) Ait Rubeolas esse tubercula exigua, & rubra, quæ quandoque sola cum calore & tussi invadunt, &c. Oriuntur à sanguine calido, & subtili non multùm malo, & cùm ad statum pervenerint, similes fiunt granis *Milii*, nec aperiuntur, sed insensibiliter discutiuntur, & evanescunt. *Vide Lib.* 8. *Theor. C.* 14.

Philippi ſecundi Hiſpanorum regis in ſuis commentariis ad epidemica Coi ſummi, de conſtitutione febris in Perintho jam recenſitæ hæc tradit quæ morbo miliari omnino congruere crediderim (*e*).

Idem circà tempus ejuſmodi purpuras obſervavit Petrus Foreſtus, qui in libro de morbis populariter graſſantibus hæc habet (*f*).

(*e*) Una quædam inſignis abſceſsûs ſpecies ſupervenit horum plurimis, æſtivis febribus circà ſeptimam, octavam & nonam; aſperitates ſcilicet in cute milii granis ſimiles, culicum morſibus maximè ſimiles, non admodum pruriginoſæ.——Hæ, ut ex hac deſcriptione & accidentibus, quæ mox narrat, conſtat, erant illæ, quæ Hiſpanis novato nomine, vocantur *Tabardillo*, &c.——Superioribus annis fuit hoc malum in Hiſpania frequens; malum alioquin rariſſimum, uſque adeò, ut tunc temporis primùm videretur morbus cum nomine natus. Tunc obſervavimus, illis, qui eo malo affliguntur fieri hæc quæ narrat Hippocrates ſymptomata; nimirum antequam erumpant maculæ, anguntur plurimùm, & vigilant ægroti, ſucco qui interiùs ſecernitur, & cujus natura parat expulſionem, lædente viſcera : poſtquam erupêrunt, & dum erumpunt, delirant, & comatoſi fiunt; differentia colorum malignitatis vitii monſtrante differentiam. *Vide Fr. Valleſ. in Hip. Ep.* 2. *L. S.* 3.

(*f*) Purpuræ ſolent nonnunquam in febribus malignitatem præ ſe ferre, quandoque ſunt criticæ in febribus ſynochis, aliiſque; & ubi apparent per totum corpus poſt ſigna coctionis,

Eodem ſeculo, brevìque poſt peritiſſimus Ballonius cernebat horrenda ſymptomata, venenata (g) nam tum exſtabant exanthemata.

---

plerumque morbi ſolutionem decernunt: oportet igitur eas evocare iiſdem remediis quibus variolæ & morbilli foras educuntur: & ſimul monet, præcipuè ex duobus exemplis puerperarum, ne frigore incautè admiſſo, ſudamina & purpuræ intus revocentur, quocumque modo enim repercutiuntur, motum naturæ impedientes, facilè lædere poſſunt, & graviſſima quoque ſymptomata inducere: ex repercuſſis enim in puerpera papulis rubentibus, ſtomachi dolor, cardialgia, præcordiorum anguſtia, pulſus debilis & ſyncope aderant: quæ omnia tamen propulſis foras ruboribus ceſſarunt; aliquid diverſi tamen putat has habere, ab iis quæ à Fernelio Hydroa * dicuntur. *Vide Obſerv. 59. & 60. Lib. 6. cum Schol.*

(g) Febris enimvero tunc adeſt aſſidua, nunc ad manum mitis, nunc acerrima & adurens, vocis raucedo, oculorum aliquando caligines, & mox ardor eorundem, corporis totius deflagratio, jactationes, laſſitudo ἑλκώδης, ἀλυσμὸς uterque, membrorum veluti quaſſatio, & confractio, aliquando faucium exulcerationes, ac veluti anginæ metus; propenſio in ſomnum, ſed eum turbulentum, oculi lachrymabundi & lucem refugientes, inappetentia ſumma, multorum & variorum vomitiones, alvi aſtrictio ali-

* Apud Fernelium hydroa vel ſudationes ſunt puſtulæ aquoſæ, quæ repente emergunt ſparſim toto corpore, ſed frequentiùs in manibus pedibuſque, milii magnitudine, aquâ plenæ, ſine rubore, ſine ullo dolore, & fiunt ex ſudoribus ſub epidermide coërcitis; per cujus ſpiracula ii digeri minimè poſſunt. *Vide Johan. Fernel. Path. L. 7. C. 5.*

Haud prætereundum hìc censeo morbum, naturâ quidem omnino à nostro alienum, quamvis eodem nomine innotuerit. Eum longa indagine pertractavit Paulus Neucrantzius; isque in urbe Rostochiensi, ac provinciis vicinis, annis reparatæ salutis 1638., & 1639., epidemicè grassatus est, cum strage admodum funesta. Referendus potiùs est ad febres petechiales, vel puncticulares, quæ non procul ab ipsa peste absunt, & de quibus Fracastorius, Tilingius, aliique multis egerunt.

Gott-fried Welch morbi miliaris primus in Germania meminit (*b*).

---

quando, aliquando fœda illuvies, corporis pruritus, & veluti acicularum puncturæ; tussis, & prout venenum magis has, aut illas partes appetit, ita varia excitat in variis symptomata. *Vide Ballon. Consil. Medic. Lib.* 2.

Et hæc quidem diversis oborta sunt annis, nunquam tamen majore cum clade, quàm autumno 1577. feracissimo exanthematum puerilium, ex qua peribant omnes, & non proficiebat hilum ars ea, quæ multis auxilio esse solet. Tanta feri venenati erat malignitas! antequam clades ista invasisset, viris & majoribus apparebant maculæ, ecthymata, *miliares pustulæ*, & cætera id genus, idque æstate maximè, sed nullum id afferebat periculum. *Vide Ball. Epid. & Eph.Lbi.* 2.

De harum eruptionum cura quæ prodidit, post hæc videbimus.

(*b*) *Vide Disp.Vom.Friezel Lips.* 1657., *in* 4to.

Morbus (*i*) qui anno 1665. infantibus adeo fuit noxius in Polonia, non minùs quàm *morbilli ignei* dicti, qui in agro Ligiobrigensi anno quadragesimo secundo præteriti seculi, & postea maligni fuerunt, mihi (pace manium illorum, qui de his aliquid prodiderunt) ad anginam ulcerosam, potiùs vel sideratam referri videntur, quàm ad febrem de qua hìc ulteriùs agendum est. Malum hocce singulare portentum circà annum 1671. visum est (*k*).

Atqui non ita diu post frequens satis idem infortunium expertæ quoque sunt Batavia, Helvetia, & Silesiæ oræ.

Secundùm Etmullerum est hæc febris benigna, seu scorbutica, vel maligna febri continuæ malignæ juncta. Peritus author accuratè symptomata utriusque descripsit circà annum 1675. (*l*)

Febrem purpuream dictam, quæ variis sese maculis, & ipsa exserit nunc pallidioribus, nunc rubicundioribus, tandem etiam nigris Pechlinus malignam esse & periculosam nullus dubitat.

Quanquam circà Annum 1685., Stutgar-

(*i*) *Vide Observat.* 42. *Miscell. Nat. Curios. anni sexti.*

(*k*) *Vide Caroli Raygeri Obser. Miscell. Nat. Curios. anni tertii.*

(*l*) *Vide Etmul. de feb. purpur. Coll. Pract. Cap.* 9.

diæ ſimul ſemelque ſeptingenti cum exanthematum genere morbillis ſimili conflictati ſunt, pauciſſimis tamen fuit exitio. Quo etiam in levibus contagium, aut ſporadicum quid hærere intelligas (*m*).

In febre epidemica petechiali quæ anno 1683. Poſonii graſſata eſt, conſpicienda exanthemata erant, nonnunquam ſparſim, nonnunquam confertim, milii ſolis, & ſudaminum inſtar, *Aſpredines Miliaceæ* dictæ, quæ etiam malæ per ſeptem, octo, novem dies: &c. quemadmodum narrat Andreas Loëw.

Cum febre epidemica Hungariæ vidit idem anno 1697., maculis petechialibus rarioribus exiſtentibus, puſtulas miliares parvas albas acuminatas innumeras exceſſivam ſanguinis ebullitionem nec non malignitatem latentem prodentes, & 15to die prægreſſis vix momentaneis convulſionibus funeſtas (*n*).

Cladem, quam intra Saxoniæ fines maximèque Lipſiæ ea intulit, ſequentibus depingit Chriſtianus Joannes Langius Lipſiæ profeſſor; qui multa in medicina congeſſit poſterioris ſub exitum ſeculi.

Ejus invaſione tam teneræ quàm provectæ

(*m*) *Vide Pechlini Obſerv. Med.* 19. *Libri* 2[di].
(*n*) *Vide Deſcriptionem ejus à patre Caroli Friderici Lœw.*

vectæ ætatis, ac utriusque sexus homines sæpe extinguuntur: inter omnes tamen primariò sternit puerperas, quibus majore minatur malo, & olim strage enormi, atque funesta exstitit terribilior, cùm ingentem tot fœminæ sustinuêre cladem (*o*).

Commemorat idem quoque hoc exanthema successisse petechiis, in epidemica suo tempore petechiali, multosque Lipsiæ interfecisse (*p*).

Ad finem Septembris, nec non Octobris initio febres continuæ pustulosæ plurimos in adulta æquè ac in puerili ætate constitutos cum præcordiorum angustia invaserunt, pustulis albicantibus in cuticulæ tandem desquammationem abeuntibus (*q*).

Ineunte seculo præsenti David Hamilton primus descripsit accuratiùs hunc morbum, jam nostris perniciosum. Quanquam enim Sydenhamus & Mortonus ejus quidem meminerint, pede tamen ab utroque transitur adeò sicco, ut tunc temporis minùs invaluisse crediderim quàm ævo nostro.

Illius eruptiones miliares in superficiem corporis in nova febre se dispergunt, morbillis haud multùm absimiles, nisi quòd rubent magìs, & quando recedunt squam-

(*o*) *Vide Disput. Joan. Christ. Lang.* 44.
(*p*) *Vide ejusdem Disput.* 28.
(*q*) *Vide Constit. epidem. Aug. an.* 1704. *D. Schroëkii.*

mulas iſtas furfuraceas, quæ in morbillis cernuntur, haud relinquunt: licet hæ ſponte ſua nonnunquam ingruunt, ſæpiùs tamen lecti calore, & cardiacis extorquentur. (*r*)

Hic Variolas pejoris notæ, & febribus interſperſas fuiſſe paſſim tradit, tumque auctum diſcrimen (*s*).

Denique cùm jam per præterlapſos noviſſimè quinquaginta annos, latiùs tum in noſtra inſula, tum alibi terrarum ſeſe morbus protulerit, planiùſque innotuit, nihil opus eſt ejus hiſtoriam ulteriùs proſequi: Juvat potiùs lectorem ad eos referre, qui de vitio ſcripſerunt. (*t*)

Quæ ex illis contulimus, nobiſve multâ curâ & experientiâ notare licuit, lectorem ne pigeat candidè intueri.

Propoſita priùs igitur ſymptomatum ſerie, vitii comitum, quibuſque ab aliis manifeſtò diſcrepat, ut primo intuitu ejus pateant genius atque natura; ad illud ulteriùs illuſtrandum properabimus, quò tum morbus, tum medela ſuccinctè quantùm poſſumus conſtruantur.

(*r*) *Vide Schedul. monitor. Sydenham. de novæ febris ingreſſu.*

(*s*) *Vide Morton. de variol. & febribus paſſim.*

(*t*) *G. Wedelium, D. Hamilton, Fridericum Hoffmannum, Junckerum, Fickium, Albertum Blackmore, Mead, Huxham, Glaſs, Mithridatis ſubditum, Joannem Fridericum, Rudolphum Schachtler, cæteroſque.*

Commodè quoque hìc præmittere visum est, quales potissimùm oculatissimi medici hoc ægrotasse, docuerunt: possunt enim quædam subesse corpori vel ex infirmitate ejus, vel ex aliquo affectu, quæ vel in alio non sunt, vel in hoc aliàs non fuerunt, eaque per se non tanta, ut concitent morbum, tamen obnoxium magìs aliis injuriis corpus efficiant. (*v*)

Quotiescumque in sequenti schedula mentio inciderit de purpura alba, febri miliari, aut vesiculari, intelligimus morbum his signis conspicuum, quorum nonnulla, aut pleraque adsunt per totum ejus decursum; & quorum ope facilè ab aliis dignosci queat.

Incertæ horripilationes & æstus per vicissitudines, pulsus celer, inordinatus, inquietudines, dolor capitis, vigiliæ, somni perturbati, dementia, aut coma; sitis, circa præcordia oppressio, languor corporis situ erecto sæpè ad animi deliquia usquè auctus, anxietas, suspiria, tussis sicca, dyspnæa; ventriculi ægritudo, aut subversio, ventris sæpè subtracti, nonnunquam sicci tormina, ac flatus: in dorso, lateribus & extremis dolores sævi, aut remissiores, sudores effusissimi, fracidi, vel cutis retorrida, discriminis metus summus primis apparet ut plurimùm diebus, ex quibus sæpe plura,

(*v*) *Vide Celsi præfat. libri primi.*

nunquam non aliqua eruptionem antecedunt.

Die tertio aut inſequentibus, ex quo aliquis inhorruit, nullâ certâ quoad tempus ſervatâ normâ, his adjunguntur aſperitudines in univerſa interdum epidermide vel rubræ, vel pellucidâ cryſtallinâ lymphâ primò turgidæ, vel partim utroque tinctæ colore; inflammatâ perindè præ aliis faciei, colli, pectoris, & extremorum cute, quam præcipue occupant, ſæpè cum punctura & prurigine, illâ verò non admodum niſi imis quandoque in partibus ſublatâ, nec ubique.

Quibus eliminatis confertim in corporis ſuperficiem plerumque miteſcunt ſymptomata præfata. Quæque puſtulæ primò exſtabant rore diſtentæ limpido, ut plurimùm præ cæteris replentur materiâ magìs coctâ, ſpiſsâ, & albicante, milii vel papaveris albi ſeminibus prorſus ſimiles; niſi quòd fiant majores, atqui vix matureſcunt univerſæ.

Exactis quatuor dein, ſex, pluribuſve etiam diebus, quos graviter equidem cum vitio luctantes tranſegerunt, plurima dictorum moleſtè admodum ferentes, utique modò puſtulæ, quæ ſe priùs oſtenderant, mox mala fide ſe condant, aut minùs copiosè elidantur, materiâque ſubactâ demum ſaltemve difflatâ, ſic deſinunt motus febriles, ut ex toto ſequatur integritas, puſtulis exſiccatis, ac dein deſquammatis: alii ſic, ut aliquantum minuatur ex febre, nihilomi-

nus tamen reliquiæ quædam maneant, quæ alienam formam induunt, moras trahentes longiores, interdum & ſævas.

Sin fauſtè minùs res ceſſerint, debellatis ægris atque confoſſis, æſtus interni; ſudores gelidi; materiei retroceſſio; anxietates ſummæ; cordis ictus celeres, tremuli debiliſſimique; nervorum ſubſultus, & convulſiones horrendæ; animi deſperatio atque deliquia, funeſti exitus & ocyoris, perpetui certique ſunt prænuntii.

Quùm aliis morbis puſtulæ miliaceæ ſuperveniunt, utriuſque ſymptomata pleraque componuntur, & nihiloſecius iſtorum criſim quoque adjuvant ſive in melius, ſive in deterius, ſua tamen nullatenus exuunt inſignia, quibus intenta mentis acies illa ab invicem queat diſcernere.

Huic morbo opportuniores ſunt præſertim omnes, qui ſero abundant acriori, minùs ſpirituoſo: qui cibô utuntur nimiô, inerti, viſcidô vel vappidô; quique ſeſe deſidiæ, aut mollitiei dedêre. Quicunque ex imbecillitate valetudinarii ſunt, morbiſque aliis popularibus ideo obnoxii: quicunque luctu protracto, iracundiâ vel metu gravi, nervorum intentione, perturbatione, debilitateve malè mulctati ſunt: aut vitali nimis exantlati latice, ſive effuſo ex ruptis ſponte repagulis, ſive plorante, aut imperitè detracto; quibuſque præter naturæ modum is fuit detentus, aut commotus: qui porrò

cælo ſub impuro, aſpero, humido, nimboſo, mutabilique; morbis propterea epidemicis aliis & hocce inquinantur; quibus adjungi poſſunt quicunque potu calido, tenui, aquoſo diù, nimiùmque abuſi ſunt. Præ omnibus quibuſcunque verò puerperæ hac ſorte iniqua luctatæ ſunt.

Defœdantur liberi etiam hac labe multoties juxta ac matres, præſertim harum uberibus admiſſi, faciliùs tamen evadunt, niſi cum aphthis conjungatur intrà primum poſt partum menſem valdè frequentibus, crebrò funeſtis, vel tranſeat in chronicam haud raró maximè rebellem.

Unde dantur etiam familiæ non paucæ purpuræ admodum obnoxiæ, ex qua tandem citiùs aut ſeriùs decumbunt aliqui, & nonnunquam intereunt.

Ex hiſtoria jam recenſita ſatis ſuperque manifeſtum eſt, malum hocce per proximè ſaltem elapſum ſeculum, nuperque omni ferè anno, per univerſam Europam aut alibi exſtitiſſe ſeorſim, aliiſve quoque, quæ populariter prævalebant, fuiſſe complicatum; nec minùs iis ſæpe contagio ſeſe proferens, quinimo magìs interdum exitioſum, ſic ut conſtitutionis tum vigentis principatum obtinere haud minùs ac alia videretur.

Experientiâ verumtamen didici & longâ & confirmatâ aliorum, meâque, omni tempeſtatum genere, cujuſvis habitûs, ſexûs, ætatis, regionis, vitæque generis homines

hunc morbum quandoque pati, nec vel optimâ cautelâ eos ſemper ſalvos tueri poſſe; quin quòd jam ſuperari ut plurimùm poſſit, viris ſolertibus, aptæque medelæ eſt tribuendum.

Enarratis igitur præcipuis morbi ſignis, geniô & hiſtoriâ, ad ulteriorem ejuſdem enucleationem nunc progrediar, quâ cauſas, prognoſtica & curam quæ propiùs ſpectant exhibebo, quòd diviſione pro more aphoriſmorum facta, commodiſſimè perfici poſſe opinor.

I.

In omni ævo exiſtimarunt medici continuas febres, non modò in quibus purpurea erumpunt exanthemata, verùm etiam omnes, quæcunque populariter ſe diſpergunt, præter peculiarem humoris putredinem, aliquid etiam communis, & publicæ perniciei redolere.

II.

Quòd contagiô vigeat, ſeque proferat purpura, teſtatur ejus ubera ſeges per urbes, per agros, iiſdemque in domiciliis plures (*a*), ſicut in diverſis fit morbis, corripiens ſimul.

(*a*) Febris exanthematoſa, ut omnes ferè quas puſtulæ comitantur, eſt contagioſa, plures namque eâ correpti in eadem ſæpe domo decumbunt. *Vide Huxham Obſerv. de Aer. & M. Epid. An.* 1734.

III.

Eam certè in brachiis bis paſſus ſum e puerperis, quibus enitentibus opem tuleram: languores inſueti, anxietates & ſuſpiria, quaſi cincta eſſent præcordia, præter alia eruptionem comitabantur.

IV.

Maritum, & uxorem ejus abortu jam liberatam, eodem tempore, cubiculoque curabam.

V.

Quòd & epidemicè valeret ante multos annos, ùt noſtris quoque diebus, ex prædictis ſpero elucet; ſi minus intulerit vetuſtis moleſtiæ, vel diſcriminis, quàm hodie, acceſſit infortuniô nobis, qui malis iis ignotis fortè jam plectimur.

VI.

Immo utcunque præterlapſum ante ſeculum, malum rariùs viſum fuerit, noſtro quidem apparet creberrimè, & epidemicè (*b*)

(*b*) In febre contagioſa maligna verno tempore anni 1735. ſæviente, plurimi erant, quibus ſors melior (die ſcilicet quarto, aut quinto) benignum dedit morbi exitum: eruptione nempè puſtularum rubrarum miliarium, atque blandi per totum corpus ſudoris, multi verò diu morbo conflictati innumeras tandem habuêre puſtulas miliares limpidas, ſæpe ſalutiferas; pluribus autem erat periculoſæ plenum opus aleæ. *Vide Huxham Conſtitut. An.* 1735. *n. Obſ. Aer. & M. E.*

verè, puerperas (*c*) inter præſertim.

VII.

Mulieres enim nequaquam ſimiliter ac viri morbis corripiuntur; & præter eos quos ex utero patiuntur, univerſo ſexui communes hac in regione aliàs ſaluberrima, nec aliô quovis endemicô moleſtatâ, purpurâ præſertim albâ præ omnibus quibuſcunque vexari illas, imprimìs recens enixas, ſexdecim annorum experientiâ edoctus ſum. Quam propter maximè rationem in animum induxi tenuibus hiſce, mali gravioris niſi probè perſpecti, aptiſque remediis propulſi hiſtoriam, & curam tradere.

VIII.

Rigor vel horror, & hic pluries nonnunquam ingeminatus, dolor capitis, vel ventris (torminum inſtar) articulorum, vel coxarum, vel coſtarum aut in natibus; nauſea, aliquando vomitus, aut alvus compreſſa aut liquidior, ſudores inter febriculam præter modum copioſiſſimi, ſomnolentia, vel vigiliæ, delirium derepentè invadens, anxietas & irrequies incredibiles, ſi languores quoque infeſtent, omni procul

(*c*) A fide digniſſimis viris certior factus ſum purpuram inter puerperas in agro Pedemontano tum plurimùm graſſari, tum multis quàm funeſtam eſſe.

dubio *Eruptionem* mox inſtare *Miliarem* (a Raſh) indicia ſunt, quæ nunquam fallunt.

I X.

Si verò hìc detur ſignum 'propathognomonicum languores (Anglicè, Sinkings) præcordiorum anxietas, irrequies, vitæque ut plurimùm deſperatio præ omnibus quibuſcunque morbi præſentiam confirmant. De purpura tum acuta, tum chronica, de qua agere non eſt hujus loci, effatum hoc ſemper, & ubique verum eſt.

X

Nec latet quòd hi languores in variis quoque morbis perſentiantur, in noſtro tamen nunquam abſunt, modò mens ſibi conſtet.

X I.

Quicunque porrò hiſce oppreſſionibus, & languoribus maximè ſunt obnoxii, iidem & huic malo.

X I I.

Dum natura tam infenſo incumbit expellendo vitio, haud aliter ac in omnibus aliis exanthematibus, ſyſtematis nervoſi fons mirè perturbatur, vel opprimitur: unde aliquando procedunt ſpaſmi, vigiliæ, & non raro delirium; aliquando ſtaſes humorum atque ſtrangulationes, quibus in ipſo limine

ferè conficiuntur ægroti cum magno adſtantium terrore.

X I I I.

Nec quidem unquam puſtulæ abſque horrore vago repetito erumpunt : de purpura acuta præcipuè loqui volumus.

X I V.

Horrores quàm incerto redeunt intervallo, niſi febris intermittentis typum quandoque ſubeant; iique potiùs quàm rigores eruptionem præeunt, & hæc illos ubique excipit : quin etiam quovis fiunt morbi tempore, modò materia ſubſit; unde evenit, quòd horrentes nunquam ſatìs, ne auræ algidiori pateant, ſibi proſpexiſſe videantur, ſuæ plerùmque horrorem tribuentes incuriæ, vitii indolis ignari, ac inſidiarum.

X V.

Sæpenumero contigit quòd fæminæ non paucæ ſtatim laborioſo à partu horreant vehementiſſimè & rigeant, mox incaleſcant, biduôque vel triduô expletô, puſtulis obducantur miliaribus, haud rarò inſigni cum diſcrimine.

X V I.

Iſtiuſmodi autem horror ex ſummo labore enitendi nonnunquam ſupervenit, non ſubſtante tamen indole morboſa, leviter tunc

tranſeuns, nulla febre acuta ſubſequente. Huncque ſedulò jam monemus diſtinguendum, cùm quantùm memini, ab aliis hoc non fuerit obſervatum.

XVII.

Nec profectò morbi adventantis, jamve præſentis etiam ullum obſervare potui certius ſignum, quàm immanes, quibus ferè ægroti reſolvuntur, ſudores: quanquam nec lecti calore, nec victu intemperato, nec medicamentis fuerint eliciti.

XVIII.

Quinimo in initio, & per primum morbi ſtadium, ſudores ex omni prorumpunt poro, eô verò longiùs progreſſô, paulatim plerumque recedunt, ſi materia feliciter coquatur.

XIX.

Inter hæc ubique pectus ac collum, brachia interna digitoſve, in quibus initiò emicant puſtulæ, oportet ſedulò inſpicere, priuſquam quid cæperis de vitii aut genio aut medela, conſilii; aliter namque facilè erraveris, ægroque, ac tuo nomini multùm obfueris.

XX.

In purpura alba veſiculæ pellucidæ adeò cutis colorem referunt, tamque exiguæ ro-

ris inſtar guttularum primò ſeſe oſtendunt obtutui, ut oculum facilè effugiant niſi intentum, & expertum. Et hoc adeò verum tantique cùm ſit momenti, eò diligentiùs animadvertendum eſſe exiſtimo, quòd eruptionem non levem curantis aciem haud rarò fefelliſſe cognoverim, ità ut aliquando ferè præterierit morbus, antequam detectus fuiſſet

XXI.

Variâ etiam noxâ interdum illudit tum medicis, tum ægris, mox ſe oſtendens exanthematibus rubicundis, mox aliô ſe deformat fucô, ac rubentibus efflorescentiis albidas innatantes gerit, quæ quaſi in iis altas ſedes figere videntur; quales in multis vidi, & in Devonia ab oculatiſſimo Huxham viſas fuiſſe dictum eſt.

XXII.

Purpuram rubram generis acuti non crebrò his in locis obſervaſſe contigit, ſtudioſè tamen hercle animus hìc adhibendus eſt, quibus maturior in his non fuerit experientia, ne exanthema rubicundum, unà cum angina ulceroſa germinans (quod vitium ejuſque curam peritè tractaverunt Doctores Fothergill & Huxham) longèque a noſtro alienum, cum prædicto confundatur. Quùm illud efflorescentia lævis contigua potiùs ſit, quàm puſtularum, quæ è cute

emicant elevatio, rubris candidisque nostris propria: eòque magìs quòd utriusque curatio, quantumcunque in aliquibus conveniat, in aliis è contrariò penitus adversa sit.

XXIII.

Os & fauces papulis obducta parvulis non minùs ac sternum, aut brachia notavi, ab aphthis omnino distinguendis.

XXIV.

Eruptiones miliares cum aphthis conjunctas, nisi in infantibus, raró me conspexisse confiteor, (*d*) etiam ubi nausea, ægritudo, proclivitas in somnum, pectoris oppressio & stomachi ardor has monerent suspicari.

XXV.

Tam vultus quàm brachia majore inflammatione tentata, perindè ac in variolis, crebrò intumescunt, cum calore, & pruritu, elevatione verò longè minore.

(*d*) Haud indignum observatu, quòd quandoque illis in locis ubi aphthæ vix occurunt, observentur exanthemata (miliaria dicta) alba & rubra in externa corporis superficie. An tunc ad externam cutim deponitur simile quid ac in aliis locis per primarum viarum corporis superficiem dispergitur? *Vide van Swieten Comm. in* 982. *S. Aph. Boerhaave.*

XXVI.

Frequentiores in cruribus puſtulæ rarò obſervantur.

XXVII.

Veſiculas adfore miliares lecto aſſidens, ex ſolo odore acoris, quem redolent ſudores, ſæpenumero prædixi antequam vel ſymptomata quæſierim, vel ægrotum inſpexerim.

XXVIII.

Quantùm ex aliorum monumentis, ſedulâve ſqualidos inter laborantium lectos obſervatione diſcere potui, nullus dies definitus eſt, quô, etiam in febri genuina miliari, eruptiones, tanquam in morbillis varioliſve fit, ſe oſtendunt, aut matureſcunt, aut deſiccantur : variant quippè hæc ſecundùm diverſum vitii fomitem, genium, conſtitutionem, ægroti victum, regimen aut tempus indolemve epidemici, vel morbi cum quo componuntur.

XXIX

Etſi omni morbi tempore extuberant puſtulæ, evaneſcunt, repullulantque, ordine quàm maximè incerto, elapsô tamen, ex quo inhorruerint laborantes, biduô, triduôve, ut plurimùm prorumpunt. Hæque vix ante quintum poſt eruptionem diem, vel ſeptimum, nonum, undecimum, aut decimum

quartum coquuntur, & desquammantur, sicuti sedulâ, & repetitâ experientiâ doctus affirmare audeo. (*e*)

X X X.

Prout verò brevi spatio interdum, intràque unum (*f*) paucosve dies pustulas desquammatas, ita ad quinque sexve septimanas productas fuisse quoque novi.

X X X I.

Aliquando enim, primâ vesicularum messe miliarium deciduâ, viget altera; quod iterum iterumque per plurimarum septimanarum intervallum repeti aliquoties observatum est, cum certa ægroti molestia, dubio tamen

(*e*) Typus morbi sequens est, &c. Appropinquante die quarto, quanquam interdum etiam citiùs illud fiat, in artubus, collo, pectore elevantur & extuberant pori cutis cum rubore, instar cutis anserinæ, ac sensim oriuntur numerosissimæ pustulæ, magnitudinis exiguæ, pellucentes, &c. *Vide Constit. anni* 1700. *Morbor. Vratislaviensium.*

(*f*) In Constitutione Vratislaviensi anno 1700. frequentiùs solitò purpura alba, infantes, pueros ac fœminas, & imprimis puerperas corripiebat, quæ in ficcioribus satìs maturè, ferè intra viginti quatuor horas exsiccatur. *Vide Morborum Vratislav. Hist. anno* 1700. *P.* 163. *Ed. Alb. Hall.*

tamen plerùmque fatô : hocque fit in febre præcipuè lenta nervoſa, quod cum perſpicacis judicii Medico Domino Glaſs ſæpè dolebam.

XXXII.

Tument veſiculæ primò materiâ pellucidâ, tenui, aquosâ, indies magìs flaveſcente & tandem coctâ (modò res benè cedant) ei quæ in variolis matureſcit non diſſimili; earum verò complures lymphâ elevantur diaphanâ nunquam coquendâ, nihilominùs deſiccandæ feliciter.

XXXIII.

Nonnunquam bullæ inſignes, apice digiti non minores, hìc elevantur (*g*).

XXXIV.

Dum matureſcunt veſiculæ, ſalivatio non aliter ac in morbillis, aut variolis confluentibus, copioſa interdum profluit, ſenſim, areſcentibus puſtulis, receſſura.

XXXV.

Pulſum quanquam inter hæc inæqualem, ac inordinatum ego juxta ac alii deprehenderim, tamen nec debilis, nec languens

(*g*) *Vide the Cure of the Miliary Fever, by a Subject of Mithridates.*

ullo pacto huic vitio proprius eſt: quum crebrò fortis, durus, magnus reperiatur, donec ad ſtatum perventum ſit.

XXXVI.

Præter dicta denique tanta quidem nervorum *αταξια* quàm ægerrimè in ordinem redigenda morbum ſæpe ſtipat, præterlapſumque inſequitur, ut tum ægroto, tum medico magnam faceſſat moleſtiam.

XXXVII.

Adeòque hoc verum eſt, ut nullibi majorem obſervabis metum, aut perturbationem, quàm dum natura hocce expedit inquinamentum; tumque ſtudioſè cavendum, ne inter morbi cum natura luctam, hanc de malo expulſo triumphantem interpelles, illudve reprimas.

XXXVIII.

Cum variolis, hemitritæa, angina (*b*),

(*b*) In hac febre (miliari) anni 1704. quorundam fauces occupavit dolor illius qui in angina æmulus, ex quo multi mortui, aſt ſalvi ii facti ſunt, quibus fiebat perſpiratio continua, & lenis. *Vide D. Hamilton de Febre Miliari.*

Eodem anno adulto jam Septembri, nec non Octobris initio febres continuæ puſtuloſæ plurimos in adulta, æquè ac puerili ætate conſtitutos, cum prædordiorum anguſtia, inquietu-

Febribus catarrhalibus (*i*), nervofis dictis, malique moris, pleuritide & aphthis conjunctam interdum videbis purpuram, quas quum vix ferendo fufficiant robuftiffimi athletæ, fexus fequior, imbecillioresque ab iis ferè opprimuntur. Quæ cuncta fignis fingulis propriis artis gnaro ab invicem non difficilè funt dignofcenda. Et utatur quoque hic acri judicio, ne multiplici ruina ægrum præcipitem mittat.

XXXIX.

Mulieres præ viris hac febre purpurata fæpiùs laborant, & imprimis puerperæ re-

---

dine, deliriis, *angina fpuria*, puftulis albicantibus, univerfam corporis peripheriam occupantibus invaferunt, &c. *Vide Conftitut. Epid. Auguft.* 1704. *à D. Luca Schroëkio.*

In febre epidemica anginofa anni 1734., quam aut folvebant fudores profufi, aut puftulæ rubræ, aut diarrhœa, aut enitens parotis, comparebant morbô protractô ad feptimum, octavum, vel nonum diem puftulæ cryftallinæ miliares cum plurimo, nifi præmaturè recederent, folatio. *Vide Huxbam Obfervat. de Aër. & M. &c. an.* 1734.

(*i*) Dum febris catarrhalis, anno 1730. per totam Europam magnam committebat ftragem; febres malignæ continuârunt. Harum aliæ fuerunt exanthematicæ, erumpentibus vel petechiis, vel purpurâ vel morbillis. *Vide Hiftor. Feb. Catarh annorum* 1729., 1730. *à Car. Frid. Loëw.*

cens enixæ. An quoniam lactea materies tunc percurrens vafa, pabulum foveat mali, augeatve ? An quia effluxâ forfitan portione rubri optimique fanguinis, chylus novus crafim nuper effufi illius nondum adeptus fit ?

X L.

Mulierum corpus quum denfum fit, id quod per infenfilem effluxiffe debebat tranfpiratum, manifefta fui in cute fæpe relinquit veftigia.

X L I.

Verique fimile videtur fœminas ex corporis fabrica, uteri menfiumque turbis, animi mobilitate, & affectibus fenfilibus, defidia vitæ, victu nimis vappido, amictu negligentiore, huic morbo magis effe obnoxias : maximè omnium verò puerperas, quando, detritis ex partu viribus, nimiùm fecuræ regimini indulgent inepto, lectumve citiùs quàm expedit relinquant, quemadmodum maximæ parti, gravi fua cum pernicie, mos eft.

X L I I.

Præ aliis corripiuntur purpurâ illæ puerperæ, quas gravidas, diù detinebat vel fitis, vel febricula, vel quibus victus infalubrior in deliciis fuit, vel vita otiô torpens, ut centies expertus fum cum Hoffmanno.

XLIII.

Infeliciores quædam fœminæ poſt partus ſingulos, quo tempore ſcilicet lac ad mammas devenire debet, recidivis ſubjiciuntur, ſive victus fuerit tenuior, magìſque temperatus, ſive cupediis nimis, dum in utero gerebant, addictæ fuerint, ſive has diuturna diarrhæa exhauſerat.

XLIV.

Laticis vitalis diſpendium etiam maximum non modò non impedit, ſed è contra purpuræ promovere eruptionem, in puerperis ferè exhauſtis, aliiſque, quibus ſanguis copiosè effluxerat, aliquoties obſervatum eſt.

XLV.

Parturientes cùm graviter depreſſas, aut languentes obſervaveris, ſummoque & protracto defatigatas enitendi labore, purpuram aut febrem in puerperio vix evaſuras certus ſis; eòque minùs, ſi gravidæ febriculâ incaluerint.

XLVI.

In puerperis dum puſtulæ propelluntur, lac recedit, vix poſtea revocandum: ſanè haud abſque harum incremento, vel deſquammatione.

XLVII.

Decurrente morbo urinam variè tinctam conſpicies; pluries rubram admodum, ac ſaturatam, nec quidem minùs quàm in ipſo aurigine, ubi ægroti nec erant cachectici, nec diuturna febre marcebant. Sæpe è contrario pallidam, & crudiſſimam eandem videbis per longum temporis ſpatium, cùm aut lentè procedat puſtularum coctio, aut ſupervenit ſpirituum dejectio vel delirii metus.

XLVIII.

Præcordia ſi invadat hoc vitium, anxietates, jactatio, æſtus, ſyncope & oppreſſio mira ſupervenient. Ad caput ſi transferatur, dolores ecce, ſtupor, vigiliæ, deſipientia, phrenitides, convulſiones. Quando tranſit ad pulmones, difficultate ſpiritûs & ſuffocationibus homo ferè proſternitur. Ubi ventriculum adoritur, inteſtinave, nauſeæ fiunt, vomitus, borborygmi, tormina dira, alvi compreſſio, vel fluiditas non coërcenda. Si verò uterum obſideat, quæ non indè turbæ? Obſtructio, phlogoſis, fluor incompeſcibilis & infinita malorum caterva.

XLIX.

Denique quò ſummatim dicam, prout mali fomes hanc aggreditur, aut perturbat, illamve corporis partem; eadem ratione

ſymptomata inſidiæque proteiformis hujus vitii hæc organa vitæ, illave viſcera vexant, intentant, vel peſſumdant.

L.

Non mirum itaque, quòd inter tot tamque vehementia morbi ſymptomata, ubi etiam valent magnoperè vires, dimicatum fuerit, & acriter, & longè, atque periculosè; quum illa per primos parùm remittant dies, nec priùs fugatus quàm fuerit hoſtis.

L I.

Hìc meritò quæri poteſt unde tot tantaque oriantur mala, quæ efflorescentiam comitantur raram æquè ac confertiſſimam? an quòd puſtularum materia in venis delitescat adhuc, nec expulſa, nec ſuccumbente natura unquam expellenda?

L I I.

An coagulô denſentur humores circa præcordia, vaſaque majora, anne vitiata, & ſoluta ſit iſtorum craſis, variant ſententiæ; quum verò in ſectis cadaveribus compactos, & inſpiſſatos videre contigit, atque viſcera ſiderata: mihi magìs arridet prior opinio, quam etiam confirmare videntur dolor ſæpe atrox, anxietas ſumma circa præcordia viſceraque, ſyncope, ſudores frigidi, vitæque abruptum ocyùs filum.

L I I I.

At humores nimiùm nonnunquam dissolvi, indices non leves sunt, sudores profusi, alvi resolutio incompescibilis & funesta, lotii fluxus immanis, debilitas atque languor, subitaque sæpe mors: ac post illam cruoris horrenda quandoque corruptio & suffusio.

L I V.

Alios morbos hicce præcedit, comitatur, excipit, auctumque tum periculum par malo.

L V.

Papulæ omnino suspectæ sunt in febribus continuis. quum cœlum malignum sit, aut præcessit diæta vitiosa, aut quum earum multitudo est, tunc enim morbus popularis est, & is suspectus, monente Ballonio.

L V I.

Si febres catarrhales malignæ & exanthematicæ alvi fluxu solutæ fuerint, ægri ab incursu purpuræ albæ immunes persistunt, quæ aliàs haud raro declinante morbo supervenit, non magnô periculô, sicut observavit Fridericus Hoffmannus.

L V I I.

Verùm in febribus continuis & intermit

tentibus, præſertim ſi differatur ſectio venæ, & febris vires eundo acquirat, vel regimen juſtò fuerit calidius, puſtulæ germinant, quæ non ſunt ullius malignitatis, ſed ingentis æſtus argumenta ſecundùm Huxham.

LVIII.

Idemque docuit quòd papulæ rubræ, floridæ, copioſæ, aut plurimæ puſtulæ miliares turgidæ ſtatu morbi (febris nervoſæ dictæ) erumpentes bona præſagiant.

LIX.

In genere nunquam non ratum perpetuumque eſt, quòd quò intenſiore rubeſcant papulæ colore, & phlegmone, materiâve diſtendantur flavâ, eò & robur naturæ firmius, ſpeſque lætior ſanitatis; quò magis ex adverſo palleant, vel tranſluceant, & quaſi retrocedant, eò funeſtiores.

LX.

Quamquam rariores ſub primo ipſo ingreſſu conſpiciantur veſiculæ, modò tamen ſigna comitentur morbi vehementioris, qualia nempe ſunt perturbationes, horrores vagi, ingens anxietas, languor & incaleſcentia ex naturæ cum morbo contentione, ſeges copioſior ferè in procinctu eſt.

LXI.

Hæc verò in corporis ſuperficiem efflo-reſcentia haud ſemper critica cenſenda eſt, cùm nec febrem, nec morbum ſolvat; immo aliquoties evenit, ut ſub illa ſive rariore, ſive magìs conferta ægri intereant inopinatò.

LXII.

Nequaquam ideo ægroti res ſecuriores ſunt quòd magna puſtularum vis extrorſum excreta ſit, tantùm enim abeſt, ut humorem in venis acrem ſemper hæ eliciant, exhauriantve, ut ejus potiùs copiam intus adhuc deliteſcentem & ægro periculum portendant, non aliter ferè ac in variolis confluentibus fit. Certè quò numeroſiores puſtulæ ſunt, eò plerumque vehementiùs urgent ſymptomata.

LXIII.

Etſi ſibimet a malorum quibus initiò omnino gravati, & ferme obruti ſint cumulo levari ægri nonnihil quandoque videantur, crebriùs attamen falluntur : nam in nullo alio ferè morbo magìs vel frequentiùs exacerbantur omnia; quod adeò verum eſt, ut quando ad ἄκμην perventum eſt, difficile ſit certò definire, niſi materiâ jam coctâ veſiculæ plurimæ diſtendantur, ſaltemve hæ

deſiccatæ fuerint, & pleraque ſimul gravia miteſcant ſymptomata.

LXIV.

Fit enim aliquando ut febris per acceſſiones ingraveſcat nec corpus integrum dimittat, quô malum aut longum futurum morbum oſtenditnr. Idem oſtendit poſt ſudorem ſæpe inhoreſcere, aut multum ſudare, maximèque in principio ſi frigidus ſit ſudor, vel etiam quovis morbi tempore.

LXV.

Inter exanthemata nequaquam ſecurus eſto, ſive febris adſit ſive abſit. Hippocrates etiam loquitur de puero (*a*) cui ſine febre exanthemata apparuerunt, ſecutæ tamen ſunt convulſiones, & fatô functus eſt. Quod non ita pridem virgini purpurâ albâ verâ laboranti, puſtulis admodum numeroſis, nec retropulſis contigit. (*b*)

(*a*) *Vide Hippocrat. Epidem. lib.* 7. *Idem etiam obſervatum eſt à Ballonio anno* 1575.

(*b*) Textor quidam cùm exanthemata quæ pſoram eſſe exiſtimabat, infauſtè unguentô e mercurio pelleret, concidit apoplecticus, & confeſtim interemptus eſt. Studioſo quoque qui non admodum ægrotabat, nec multum de victu conſueto detrahebat, die nono erumpebant exanthemata, die undecimo avidè cibum ſumpſit nimium, & lectô ſtratô decumbens membra ſtatim in æternum repoſuit; tantô dolô aliquibus perniciei eſt vitium hocce. *Vide Junckeri Conſpect. Therapeut.*

LXVI.

Miliacea hæc eruptio, ſeu palleant puſtulæ, ſeu retrocedant, a deficientibus cùm elidi nequeant viribus extrorſum : ſubitò ſi tunc alvus, quemadmodum ſæpiùs fit, ad aliquod vices fundatur, exitium ægroto multùm acceleratur, præſertim ubi ſimul accedunt eximia ventris tormina, horror extremitatum, ſudorque gelidus.

LXVII.

Languores ſæpenumero, iique multùm gravantes, ſpiritus admodum ὠνιγώδης, pallor vultûs, pulſus exilis, vacillans, acceleratus, reſolutus cum torminibus venter, delirium perpetuum, ſudores frigidi enormes, anguſtiæ circa præcordia, lipothymiæ cum ingenti virium defectu, puſtularum detumeſcentia, pallor ac retroceſſio rem brevi peſſum iri præmonſtrant.

LXVIII.

Dolores & tumores ſi ſint vel in locis inferioribus, vel ut plerùmque fit in pedibus, nulla ratione malum levant, id augent potiùs, & protrahunt : immo tantâ illi quandoque vi aggrediuntur & ferociâ, ut rheumatiſmum citiùs, vel iſchiadem ſævum, quàm morbum purpureum occupaſſe facilè inexpertus crederet. Porrò tanto pariter, tamque repentino tument œdemate, ut in-

tercutim jam talis invasisse censeret. In non paucis observavi crus unum solummodo intumuisse, nec ante spatium diuturnum fuisse restitutum.

LXIX.

Et hæc quidem puerperis præ aliis eveniunt sæpissimè, longumque tempus trahunt, unde ferè fiunt paralyticæ, aliquando certè sic sunt inflammata crura, ut pus exinde natum viderim.

LXX.

Puerperarum purpura citò exiens, citòque recedens periculosa est, imprimis si alias valetudinariæ & debiliores fuerint, aut quâvis impuritate humorum laborent.

LXXI.

Nisi lochia in puerperio descendant ubertim, quemadmodum in morbis aliis, ita in vesiculari magnum discrimen pertimescendum est. Et è converso, quò copiosiùs per totum emanent morbi stadium, nec modum tamen excedant, tantò securiùs res agitur. Catameniis etenim retentis, quolibet malo faciliùs implicantur mulieres, eidemque rursum evacuationes conferunt.

LXXII.

Ut in puerperio, sic in purpura, & aliis febribus, si sudores pro norma proveniant

naturæ, res fauſtè plerumque cedunt; è contra in utrovis ſi vel ſiſtantur (*c*) vel nimii effluant, ubique ſubeſt non leve periculum.

LXXIII.

Donec urina in hoc ſæpe malo diutiùs cruda & varia læve depoſuerit largumque & diſtinctum ſedimentum, nequaquam putes ægrotum extra aleam eſſe, cætera licet pleraque ſpem oſtentare videantur longam; adhuc etenim recidiva aut exitioſius quiddam certè latet.

LXXIV.

Pulſus etiam multum timorem inter & metum fortis ſæpe eſt, optimique tunc quidem indicii: nec ſemper languet, aut deprimitur, ſicut nonnulli prodiderunt: ejus tamen ictus exiles, celeres, inordinati, debiles ſuſpecti ſunt.

(*c*) Nonnulli ægrotorum in febre catarrhali quæ longè latèque per univerſam Europam anno 1729. propagata eſt, modò liberiori aëri ſeſe exponentes maturiùs, modò inunctiones in uſum vocantes ſudationem neglexêre; quorum hi ſymptomata acerbiora non modò, verùm etiam in declinatione morbi *purpuram* incurrebant. *Vide Car. Friderici Loëw Hiſtor. Febris Catarrhalis quæ anno* 1729. *menſibus Novembr. & Decemb. per Europam epidemicè graſſata eſt*

LXXV.

Dum natura materiei expellendæ operam navat, inopinatum crebrò ſupervenit delirium, vix antequam veſicularum copia uberior ad epidermidem, pari, ac in variolis aliiſque morbis eruptivis ſæpe ſit, ratione, expulſa fuerit, ſedandum.

LXXVI.

Somnus primis morbi diebus plerùmque admodum perturbatus eſt & brevis; quòd ſi ultra naturalem protrahatur, felicis potiùs quàm ſiniſtri ominis eſt cenſendus.

LXXVII.

Quinetiam ubi exanthematum eruptio & diſſipatio critica eſt, ſomni ſubſequuntur placidi & ſuaves: ubi ſymptomatica, vigiliæ infeſtant, aut ſomni turbulenti. Nec quidquam eſt, quod tutius perfectæ criſeos argumentum præbet, quàm ſi ſomnus ſubſequatur.

LXXVIII.

Sæpiùs mirabar, quàm derepente nonnulli morbô in aliquibus ferè peſtiferô oppreſſi, puſtulis arefactis, vires reſumerent: quoſque ante biduum lethô dicabas, exuviis quaſi depoſitis, quàm brevì in integrum reſtituerentur.

LXXIX.

In aliis è contrariò excipiunt purpuram jam decurſam ſive potiùs tranſmutatam noxæ, quæ leviores licet videantur, tamen in diuturnum trahuntur ſpatium, nec facilè pelluntur.

LXXX.

Poſtremò purpura alba acuta in chronicam crebrò commutatur, & verſa vice, rubra etiam in albam, cum laborantis ſummo periculo, aut convaleſcentiæ metu. Aliquando & ex utraque morbus conficitur. Et hæc quidem ferè ſunt præcipua quæ ad morbi naturam & eventum pertinent; jamque ad auxilia accedamus.

LXXXI.

Quotieſcumque à natura evacuationes abſolutæ fuerint, & apparentia exanthemata Κρίνοντα ſint, id eſt, febris vehementiam imminuant, quieſcere medicos oportet, nec quid temerè moliri.

LXXXII.

Si hæc Κρίσιμα ſint, nec opportunam perficere valeat ſola natura excretionem, adjuvet illam ars.

LXXXIII.

Nec quidquam ad anxietatem incredibilem

lem, quam patiuntur quidam laborantes dum eliminantur puſtulæ, magìs contulit, quàm crocus, camphora, confectio cardiaca teſtaceis addita, aut vini generoſi cochleare unum, alterumve.

LXXXIV.

Qui autem humores in aliqua corporis parte conſederunt, neque ullô aliô auxiliô, neque medicamentô prius movendi ſunt, quàm concocti fuerint, tunc enim & natura evacuationem adjuvabit.

LXXXV.

Si puſtulæ circa cutem exſtantes, vel ſudores tepidi per totum corpus dimanantes levaverint præcordia, & pleniores effecerint pulſus, tunc profectò religiosè abſtinere oportet ab alvum ſolventibus, donec puſtulæ matureſcant, vel ſedata ſit ipſa febris. (*d*)

LXXXVI.

Dum natura vitii tam infenſi expreſſionem molitur, ſummâ cautelâ opus eſt, ne etiam enemata, quæ inter dolores colicos hìc quàm moleſtos tantum deſiderari videntur, vice ſubſidii exitiô fiant. Cùm cuidam namque puerperæ enema intempeſtivè ſubmiſſum

---

(*d*) *Vide Commentar. D. Glaſs.*

effet, dum natura eruptionem expediundo incumbebat, die fequenti delirabat, & ante biduum fatô functa eft.

LXXXVII.

Efflorefcentibus hìc enim exanthematibus purgantia vitiofos fuccos a cute ad præcordia reducunt, qui ibi hærentes oppreffionem pectoris, anguftias, inquietudinem, anxietatem, obfcuros & frequentes pulfus, impotentiam & corporis & animi inducunt. (*e*)

LXXXVIII.

Sin nil obftiterint ultimò commemorata, purgantia quovis morbi tempore exhibuit Dominus Glafs, nec virium ulla fecuta eft conceffio. Cordis potiùs ictus vidit invaluiffe, & præcordia levata fuiffe; aft hoc fumma cum cautela, medicum minùs illô fagacem, prudentemve, experiri auctor fum.

LXXXIX.

Eruptionem miliarem ex alvo inter febrem ftrictiori etiam pabulum nancifci cenfemus, diutiufque protrahi, præfertim cùm importunè nimis fudori promovendo intenti fumus.

(*e*) *Vide de his D. Glafs de Febribus.*

X C.

Sudores etenim quod in venis hìc vitium eſt educunt, non tamen impediunt, quo minùs materia corrupta à primis viis ei ſuccedat, imò potiùs eam promovent. (*f*) Partes namque corporis, induſiis arctè nimis involutas, ſæpe notavi puſtulis quàm denſiſſimè conſitas.

X C I.

Vidit quoque Ballonius in eadem familia liberos multos exanthemata paſſos, quibus ante eruptionem, & quum nîl tale expectaretur, data fuerat medicata potio, meliùs ſe habuiſſe & perfectiùs eſſe ſanatos, quàm quibus dare medicamentum, ne excretio impediretur, religio fuit. At de variolis & morbillis præcipuè hìc loqui videtur: verbaque illius confirmare poſſum ex multiplici in curandis variolis experientia; cùm ex alvo libera, aut etiam liquidiore ſub earum ingreſſu, nunquam quidvis damni eveniſſe meminerim.

X C I I.

Medicus quidam primarius famulæ cuidam, cùm periculum eſſet ſuffocationis, vigente eruptione ſine ulla noxa detraxit ſan-

(*f*) *Vide de his D. Glaſs de Febribus.*

guinem. Ejus ego triennio abhinc ſecutus exemplum in pleuritico, cui purpura aderat, idem ad quartam vicem auſus ſum facere, cum ingenti delirii, & puncturæ lateris levamento; ſegete miliari brevì quàm maximè aucta, adeò ut numeroſiorem vix unquam conſpexerim.

XCIII.

Fridericus Hoffmannus nequaquam ſanguinis humani prodigus monet venam *aliquando eſſe ſecandam*, ſi præcordiorum anxietas, aut pulmonum ſtrictura celerem minentur perniciem.

XCIV.

Nec quantùm experientiâ didici, venam malo invadente ſemper aperire commodum eſt, etiam ubi vires ſinere videntur; quum res nullo ſanguine detracto plerùmque feliciter peracta fuerit. Nec hìc prætereundum eſt, ſectionem venæ debili in puerpera convulſiones inſecutas, quibus ægrè quidem mulier ſuperfuit.

XCV.

Ita ſemper ratum ſit, ut nec ab eo, qui curat, malum aliquod inferri debet, ſatìs enim ſunt quæ ex morbis naſcuntur : verùm ut boni aliquid præſtet, pro viribus curandum eſt.

XCVI.

Propterea quum pulſus parvus ſit, & frequens, & celer, aut ſudoribus effuſioribus diffluant ægroti, parciùs & cunctantiùs ſanguis detrahendus eſt : ſi is plenus, altus, & magnus, cum calore valdè intenſo, audaciùs & tutiùs.

XCVII.

Imbecillitate tamen pulſûs quæ ex oppreſſione fit, terreri non debemus; tunc enim ob plenitudinem explicare ſe nequit arteria. Unde autem oriatur hæc pulſûs debilitas, an ex cordis viribus detritis, aut ferè ſublatis? An ex cauſa quâvis alia & adventitia? Eſt prudentis ac ſolertis medici diligenter ſcrutari.

XCVIII.

Porrò non tam morbi ſtadia, futiliaque malignitatis nomina, quàm ſymptomata laboranti diſcrimen afferentia, quibuſque mederi, aut ſaltem ſubvenire ſui officii eſt, præ omnibus reſpicere debet medicus.

XCIX.

Sæviunt non raró vel in capite, vel in dorſo, vel lateribus, vel in abdomine, vel extremis dolores admodum atroces, qui tanta cum vehementia, & omnimoda interdum motûs impotentia aggrediuntur, ut

phlogosim his in locis subesse, aut arthritidem, facilè inexpertus credat. Puerperas imprimis affligunt: nec ferrum semper postulant, quum fotu, expulsâ nimirum purpurâ, brevì ut plurimùm summoveantur.

C.

Cùm hìc de scalpelli usu, in puerperio præsertim mentio inciderit, & summi Boerhavii magistri mei in medicina, nunquam absque maximo cultu & desiderio nominandi effatum sit, " venæsectionem haud " facilè, nec nisi urgente summa necessitate " adhiberi posse „ nollem tacere me quidem non solùm sæpe, quod tuta sit, expertum fuisse, sed quod nullo etiam pacto omitti debeat: atque in pleuritide cum aphthis & diarrhæa, juxta ac in pleuritide vera simplici ex lochiis retentis, in morbillis, in fluxu uterino nimio, cùm adesset etiam purpura, venam ipso in brachio pertudisse, ubi non satìs ampla fuit saphæna, salvis tum puerperarum rebus, tum lochiis etiam, ut decebat, brevì dein fluentibus.

C I.

Nec, quantum conjecturâ augurari valeo, tantum subibit discriminis, qui venam tempestivè secat, cùm matricem aliamve partem inflammatio jam invaserit, quantum ille, qui incertæ magìs medicamentorum efficaciæ totam committit rem, eamve morâ periculosâ protrahit.

C I I.

Si materia quidem adhuc in utero latitat, quòd accidentia ipſa indicabunt, priùs eam evacuare per uterum expedit peſſariis, ſuffimentis, fotibus ; deinde ſanguis, ſi res poſtulet, tutò mitti poterit. (*g*)

C I I I.

Præcipiti enimverò periculo, fortique phlogoſi, niſi principio occurras, ubi præſertim humores facilè corrumpuntur, tabe miſerâ & fœdâ peſſumdantur omnia.

C I V.

Sola namque occaſio neutiquam omittenda, fieri enim poteſt, ut morbus id deſideret, corpus autem vix pati poſſe videatur; ſed ſi nullum appareat aliud auxilium, periturusque ſit qui laboret, niſi temerariâ quoque viâ fuerit adjutus; in hoc ſtatu boni medici eſt oſtendere, quàm nulla ſpes ſine ſanguinis detractione ſit, & tum demum ſi exigatur, ſanguinem mittere (*h*).

C V.

Si mulieri anguſtum fuerit uteri oſculum, neque puerperiorum purgationem de-

---

(*g*) *Vide Proſperum Martianum in Hippocratem de morbis mulierum.*

(*h*) *Vide Cornel. Celſum de ſanguinis miſſione.*

miſerit, inflammatione tentatur, quæ niſi brevì diligenter curetur, omnia eam magìs affligent, vel ſi non ſuapte ſponte exeat, malum graveolens & lividum, aut nigrum & grumoſum exiſtit; idque mulieri exitium portendit, niſi quis celeriter venam incidat, aut alvum emolliat (*i*).

C V I.

Ex Magei famula ne ſanguis quidem prodiit, nam ut filiolam hæc peperit, illico os uteri ad vertebras coxarum detortum eſt: porrò dolor ex vena propè talum ſectâ ceſſavit, quamvis corpus tremores jam occupaſſent.

C V I I.

Et ut obiter hìc notatu digniſſimum referam: ſi quid mihi ſaltem in tota arte perſpectum menſtrua propellere valeat, ſanguinis certè eſt copioſa detractio è brachio vel ſaphæna, vel ex utrâque, ubi nempe non deeſt multitudo. Referat hæc uterum etenim ultrà quàm credere niſi expertus poteris.

C V I I I.

Ubi ex oppoſito vaſa jam exhauſta fuerint, in debilibus macilentiſque vinum ge-

(*i*) *Vide Hippocrat. de morbis mulierum, lib.* 1.

nerofum, exercitium, limatura martis recens, cortex quinæ-quinæ, quum vim vitæ & vaforum augeant circuitumque humorum, omne abfolvunt punctum: ulterius verò deplere & obftruit, & nocet. Hæcque fedulò diftinguenda monemus.

C I X.

Quæ cùm certâ ac multiplici comperta fint experientiâ, indè haud obfcurè forfan patebit, quam ob rationem Hippocrates in gravidis fanguinem demi vetuerit, & ubique in eo detrahendo parcior fuerit, quia in climate fuo calidiore, fanguinis jacturam ægriùs pati poffe expertus didicerit, nifi in vehementibus inflammationibus, ubi σύχνον illum ἀφαιρέειν juffit.

C X

Conceffum quamvis fit quòd medici priftini nonnulli venas affatim, quòdque in una gravida duo corpora fimul fuftineat, exhaurirent; facilè attamen, nifi copia fanguinis malè habeat, detrahi non debet, fluxum enim ejus cum impetu miffionem fubfequutum aliquoties novi, idque, ubi copia ejus non deeffe videbatur, cum magno abortûs difcrimine.

C X I.

Catharticum periculofa (*k*) fanè aleâ in

(*k*) Puerpera purpurâ laborans, cathartico leniore fumpto eodem die mortua eft.

purpura experimur, niſi urina concocta, puſtulæve jam ferè fuerint exſiccatæ. Tum equidem operâ hujus ſed lenioris à febre nondum penitus deflagrata ſubtrahes fomitem, imprimis ubi alvus ſegnior fuerit ex decubitu diuturno, victu parco, ſudore effuſo, vel abſorbentium uſu protracto.

CXII.

Monuit divus ſenex concocta non cruda, nec fortiori nec leviori pharmaco eſſe purganda, niſi ægrotantibus ipſis quemdam turgeſcentiæ ſenſum inferant; nec in febribus quibus à principio urinæ ſunt tenues, ſi quid enim circa ventrem commoveris urina non concoquitur, & morbus abſque criſi in longum tempus protrahitur.

CXIII.

A præcellentibus archiatris monitum novimus alvum circa primos à partu dies leniter eſſe commovendam, eo nempe fine ut vitii hujus incurſus & inſidiæ vitarentur; vix tamen indè expectatum ægris ſubſidium, docet enim experientia puerperas, alvo etiam fuſiore, idem, ac cæteræ quibus non fuiſſet ſubducta, fatum ſubire.

CXIV.

Utcumque verò hæc ſeſe habeant, ventrem intra triduum à partu clyſmate eluiſſe,

aut granis aliquot Rhabarbari emolliisse sæpissimè profuit, nunquam autem obfuit.

CXV.

Et hoc eò libentius hìc suademus, quòd ignaræ quibus res plerùmque committitur mulierculæ, metu diarrhææ (puerperis pluries adversæ) ventrem solvi nolunt, donec incommodô aliquô ex alvo restricta coactæ, votô difficulter posteà potiuntur, certè cum ægrotæ pari periculo, & cruciatu, haud ipso partu leviore aliquando, quemadmodum dolentes sæpe questæ sunt.

CXVI.

Nec metuit summus in medendo præceptor etiam succi scammonii potionis quintam partem, partemque aut seseli vel alterius cujusdam ex odoratis exhibere, rutamque ex vino albo; si ex partu moderata purgatione contingente venter maneat, aut etiam ex flatu concluso dolor excitetur, vel cum febre vel citra febrem (*l*).

CXVII.

In gravidis nec sanguinis missionem, nec catharsin valuisse ad purpuram in puerperio insequenti avertendam unquam observavi, præcipuè cùm genio voraci ac intemperato eæ raró, quantum par est, resistant.

(*l*) *Vide Hippor. de his quæ uterum non gerunt.*

CXVIII.

Quamquam ægroti ſudore utplurimùm diffluant, & ferè reſolvantur, nec temerè cohibendus is, nec facilè urgendus eſt, utrumque enim periculoſum.

GXIX.

Lecti tepor favet ſudori, favet eruptioni, ac materiæ crebro immitis ac malignæ diſſipationi.

CXX.

Situs corporis interim non eſt negligendus, erectus enim vires imminuit, reclinis ſuſtentat. Spiritus namque hìc ex minimo motu corporis præſertim erecti tantùm non intercluduntur, non ſecus ac in febribus mali moris quibuſdam, ſcorbuto, morbiſque pulmoni infenſiſſimis.

CXXI.

Eòque magìs hoc monendum puto, quòd incautus æger, dum ſymptomatum vis miteſci videatur, lectum relinquens, ſive appetitui indulgens, recrudeſcentium denuò vehementiâ acquiſitâ inopinatè obrui periclitetur. Duas puerperas miliaceas è lecto imprudenter & intempeſtivè motas, cadavera intra horam novi reportatas.

CXXII.

Ad humorem, qui hìc peccat, tam diluendum, quàm eliminandum, quâ arceri prodeſt, potentur in lecto affatim infuſa calida, aromatica ſpiritu ſubtili præſtantia è mentha, ſalvia, meliſſa, chamæmeli, & ſambuci floribus, adjuncto quovis ſpiritu volatili alcalino, grato & cardiaco, vel elixir balſamico ex amaris temperatis parato.

CXXIII.

Sitis importuna hiſce & ſimilibus etiam optimè ſedatur; ſpiritusque vitiô inquinati cùm ſæpiſſimè collabantur, toties hujuſmodi ſunt reficiendi.

CXXIV.

Non deſunt, qui infuſi e baccis Caffe, aut e Thea ex India allata potui nimio & abuſui morbi noſtro ævo frequentiam tribuant, at horum ſententiæ, ut alia omittam, refragari videtur, quòd pauperes, atque infimi ordinis homines, qui illis compotationibus præſertim e caffe rariùs utuntur, purpurâ nihilominus ſæpe defœdantur.

CXXV.

Ut verò quod res eſt hoc in loco confiteamur, languores non abſimiles iis, qui in purpura obſervantur, plurimis ſuperveniunt

qui iſtis liquoribus palato quidem gratis, at ventriculo infenſiſſimis abutuntur.

CXXVI.

Has igitur compotationes, cùm nervis, præcipuè illis, qui præcordia perreptant, inimiciſſimæ deprehendantur, omninò rejiciendas cenſemus; illa e caffe potiſſimùm, utpote quam lochia cohibuiſſe novimus, recens enixis interdicenda videtur.

CXXVII.

Quum nondum verò ſatìs amplâ de hoc inſtructus ſim experientiâ, hìc paulisper hæreo: Chaova enim decocta inter Ægyptias menſibus evocandis ab uteri venis obſtructis præſtantiſſima, reperta fuit à Proſpero Alpino. (*m*)

CXXVIII.

Ructus acidi & aliquando vomitus, ſudores, alvique fœces acore redolentes, morbi præ ſe ferunt indolem, ſimul & medicinam: vix idcirco niſi expertis credibile quantùm hic juvant obſorbentia, alcaleſcentia mitia, infuſa temperata ſale alcalino prædita, quàmque ſint ſupra omnia καρδιακότατα humores acres tum domantia, tum expellentia.

(*m*) *Vide Proſper. Alpin. de Ægyptiorum Medic. lib* IV. *c.* 3.

CXXIX.

In vehementi tamen ſpirituum depreſſione, cum deferbuit febris, cochleare unum aut alterum vini generoſi non denegandum eſt ægrotis præſertim ſudore nimio reſolutis: quemadmodum genuini ſcholæ Hippocraticæ diſcipuli Huxham, & Glaſs uno ore præcipiunt, quodque optimo cum fructu ſæpenumero exhibui, præcipuè cum veſicularum eruptio æſtuſque febris jam exacti eſſent.

CXXX.

Quotieſcunque enim metus eſt ne homo penitus diſſolvatur, præclariſſimum ſubſidium vinum eſt, celeriter cùm reficiat vires ſpirituſque, ad extremitates uſque permeans: nervos torpentes expergefacit, frigidos fovet, nimium madorem & quaſi diffluentem coercet: animum denique languentem fulcire, & delirantem demulcere poteſt. (*n*)

CXXXI.

Hyſterica paſſio cùm ægras frequenter obſideat, earum animi omnimodo confirmari debent ſpe reconvaleſcentiæ, opus perarduum quantumcunque fuerit: & hìc crocus, caſtoreum, vinum, ſuccinata, idque genus medicamenta maximè pollent.

(*n*) *Vide Aretæum de cura Phrenitidis.*

CXXXII.

Cùm in nulla alia febre magìs desiderari videtur spirituum quies, aut somnus consuetô etiam longior magìs prosit, an non opiatis propterea quandoque concilianda?

CXXXIII.

Ego non solùm, inquit Aëtius vesperi ad somnum conciliandum, vel ad tussim arcendam, sed desipientibus quoque post sanguinis missionem, & vehementissimè febricitantibus frequenter diacodium exhibeo, immo & ad os ventriculi intolerabili dolore affectum, & ad erysipelata, reliquosque calidiores morbos felicissimè transfero; & declarare facilè possum me ad putridas febres, ante morbi vigorem sexcenties expertum fuisse. (*o*)

CXXXIV.

Alexander Trallianus quoque (ut alios prætercam) postquam in phrenitide, quæ idonea videbantur, incassum adhibuisset, somnum ægrotanti conciliare omni modo laborabat, tanquam summum delirantium subsidium, totiusque morbi : ideoque ad diacodium deveniebat, quod, inquit, vigiliam

(*o*) *Vide Aëtii libr.* v. *cap.* 135.

liam non solùm sanabit, sed & febrem, & caput igne quasi exustum refrigerare potest. (*p*)

CXXXV.

Ad condensationem spirituum per fugam (quasi avolantium) longè potentissimum & efficacissimum posuit opium philosophiæ lumen illud corruscans Verulam. (*q*) Idque in hæmorrhagiis enormibus atque horrendis, instar jovis ipsius manus centies præstasse lætus recordor.

CXXXVI.

Quum igitur in febribus ipsis morbisque varii generis, ubi vigiliæ & inquietudines pessima inducunt mala, nil præstantius sit quàm somnum, modò tutò fieri potest, conciliasse, præsertim ubi ex humoribus potiùs concitatis, quàm in vasculis arctè impactis, morbus oriri videtur; cùmque in multis opiata etiam a severissimi judicii medicis convenire sæpè reperiantur, ut in febre stationaria, nova, & scarlatina Sydenhami, in variolis, morbillis, incipiente tabe, dysenteria, ut alia præteream mala, in quibus vel dolores vel vigilias, vel de-

(*p*) *Vide Alexandri Tralliani libri* I. *de Cura Phrenitidis.*

(*q*) *Vide Verulamium de Vita & Morte.*

liria ſæva horum ope tutò, & frequenter ſedata fuiſſe nôrunt vel in arte Tyrones. Utque verbo dicam, ubicumque ferè ſpiritus irrequieti & furibundi valdè exagitantur; nondum mihi conſtitit, quam ob rationem in hoc morbo, non modò pari, ſed jure quàm in illis potiore opiata, tutò feliciterque exhiberi non poſſint; cùm, quemadmodum jam dictum eſt, ſomnus multus tantam hìc polliceatur ſecuritatem.

CXXXVII.

Profectò in alvo precipite & perturbata, in dejectione & inquietudine ſpirituum, hìc magnopere metuenda, in vigiliis, in puſtularum retroceſſione, in Lochiis nimiis, itidemque ſuppreſſis, opiata omnibus palmam præripiunt; immo omitti ea nonnunquam minùs tutum foret, cum crebrò excretiones nimiæ nec ſiſti, nec deficientes proritari poſſint, nec ſomnus abſque illis obtineri.

CXXXVIII.

Diacodium, & elixir paregoricum equidem in caſibus commemoratis, ipſe felici & frequenti uſu expertus omnibus quibuſcunque opiatis ante pono, quantumcumque in hoc morbo laudibus celebrentur a quibuſdam; niſi ubi cordis aut ventriculi oppreſſio in materia expellenda, calidioribus aromaticiſve naturam quandoque egere monſtrat.

CXXXIX.

Delirium, quod non raró præſertim in principio invadit, dum materia acris ad externa expellitur, hâc expulsâ, ſua ſponte ſæpenumero ceſſat. Puſtulis tamen non exeuntibus, iiſve retropulſis, in mente turbata aut inſomniis, multò plus camphoræ & veſicatoriis, quàm antomonii calci tribuo.

CXL.

Camphora namque, cùm ſit ſpirituoſa, tenuitate ſua abſque acrimonia tum perſpirationem in inflammationibus juvat, tum ſpiritus inquietos ſopit.

CXLI.

Dolores, colicos æmulantes feliciſſimè pacantur fotu e ſpirituoſis, aromaticis, carminativis; nec ad papaveracea largioribus doſibus propinata, qualium meminit D. Hamilton, mihi hactenus recurrere neceſſe fuit.

CXLII.

Iidem, quoties uteri regionem ſæviùs invadunt, ſtupis omnino ex ejuſmodi decoctis expreſſis diligenter ſunt leniendi.

CXLIII.

In utroque genere clyſmata ſunt nonnunquam ſubmittenda e mitiſſimis, lacte vacci-

no ſimplici, decocto florum chamæmeli aut ſambuci, jure pullino, aut avenaceo; nullo verò pacto ſtimulantia vel acria adhibueris, ne feras nimis des pœnas delicti.

CXLIV.

Teneſmus, & is profectò crudelis, hìc alvum & ſicccam & liquidam comitatur, quem nunquam ſine fotu, vel paregorico ſopitum vidi.

CXLV.

Prædicta quidem admodum utilia experimur, ubi non peſſima ſimul ingruunt mala: ſi tamen horum συνδρόμη adoriatur, ſæviatve, quantumvis ab exteris medicis veſicatoriorum e cantharidibus uſus penitus ferè negligatur, nequeo hoc in loco tacere illa mira, longèque ultra ſpem ſæpenumero præſtaſſe, nec quodvis iis tutius etiam inter puerperas adhiberi poſſe; quod periculo frequenti facto, & felici eventu, expertus affirmo.

CXLVI.

An quòd acre ſerum edoment talia, & emittant? An quòd alienas materiæ tranſlationes invertant, revocentve ad emiſſaria commodiora? An quod acri ſale, quô abundant, vim vaſorum augeant, & ſuſtentent? An quòd energiâ ſibi propriâ peculiari morbi genio quadrent?

CXLVII.

Certè in dyſpnœa ferè ſuffocativa, præcordiorumque anguſtia, in puſtulis minùs exſtantibus, iiſve retrocedentibus, in alvo nimiùm fuſa, vel ubi morbus ad domicilium mentis rapitur, inſignia ſimul & ſecuriſſima ſunt præſidia, quæque, modò ſymptomatum poſtulet vehementia, nonnunquam repetita proſunt.

CXLVIII.

Diarrhœa hìc ſæpe funeſta, nunquam ferè non timenda, Rhabarbari doſi media, ſeu papaveris ſucci, alimentis gelatinoſis, blandis, iiſque quibus acres acidi ſucci abſorbentur, vel ad cutim leviter pelluntur, compeſcenda eſt : modò ex illa vires, puerperis præſertim nimiùm proſterni metus ſit.

CXLIX.

Aliquoties enim mali moris materies per alvum feliciter excernitur, ubi vomitu in principio non rejiciebatur, hìcque intus coërceri, juxta ac in aliis indolis quoque deterioris, plurimùm noceret.

C L.

Veſicatoria interea ſuris imprimis apponenda ſunt, incredibilis enimverò valet ſympathia imas inter partes, inteſtinaque, haud minorem dixerim quàm hæc inter & cutim.

C L I.

Nec in corpore humano obſervatur magìs conſuetus, crebriorve motus quàm ille ex conſenſu.

C L I I.

Extremis dolentibus, vel tumentibus lecti tepore, panniſque laneis tum ex aromaticis decoctis expreſſis, tum poſtea ſiccis involutis ſubveniendum, lenique frictione.

C L I I I.

Sin, deſquammatis jam puſtulis, & febre extinctâ, tumor, ſicut ſæpe evenit, negotium faceſſat, medicamento viribus convenienti humor paulatim eſt evocandus, eôque, qui per renes trahit potiſſimùm.

C L I V.

Spiritum cochlearis hortenſis nondum vidi multùm contuliſſe, quantumvis celeberrimo Hamilton placuerit.

C L V.

Aſt corticis peruviani uſu maximè, extremorum tonus eſt firmandus, multôque, ut primùm tulerint vires, corporis exercitiô.

C L V I.

Puſtulæ, dum in cutim expelluntur, ut non levem acrimoniâ ſuâ movent moleſtiam,

ita, depositis tandem exuviis, excipiuntur prurigine quàm infensa, quæ lacti asinino, aquis temperatis, balneisque cedit plerùmque, aut degenerat in chronicam adeò pertinacem, ut quem semel occupavit, haud sanè dimittit facilè, quin & aliquos ad interitum usque insectatur.

CLVII.

Cortex peruvianus, ex quo eximia ejus in plurimis morbis curandis vis eluxit, huc quoque subsidiô accessit, vario quidem cum successu, prout peritè vel imperitè dabatur; nec mirum si, rebus benè cedentibus, usus ejus laudibus effertur præclaris, sin malè, tanquam venenum rejicitur. Ut hanc, quantùm valeo, litem candidè componam.

CLVIII.

Ubi horrores vagi & æstus incerti, inquietudines summæ anxietatesque, urina cruda, eruptiones vix extuberantes, cæteraque pessima jam memorata symptomata crudum nec remittentem adhuc ostendunt morbum, naturamque in materia coquenda laborantem, corticem credo, non impunè, sed cum ingenti damno exhiberi. (*r*)

(*r*) *Vide D. Hamilton, and the Subject of Mithridates de Febri Miliari.*

CLIX.

È contrario ubi morbus intermittentis ſpeciem præ ſe ferebat, id eſt, ubi rigores & calores periodum quandam magis definitam ſervabant; ubi poroxyſmorum exacerbationes ſubinde plurimùm deſervebant, cùmque urina divulſa quaſi fiebat, vel ut aiunt, lateritia apparebat, tum corticem uberrimo cum fructu, nullôque periculô certè aliquoties propinavi, etiam non diù ab ipſa morbi ἀκμή.

CLX.

Equidem hoc affirmare poſſum, plurimos, qui hoc morbo perierunt, ſervari potuiſſe, ſi ad febris typum animum attentiùs medici adhibuiſſent. (*s*) De hoc autem ad amici & medici mei (cujus peritiâ non ita dudum ex febre periculoſiſſimâ ereptus ſum) D. Caroli Balguy epiſtolam lectorem relego.

CLXI.

In febre nervoſa cum puſtulis miliaribus diù protractis multùm ſæpe profuit, rhæi

(*s*) Corticis Quin-quinæ circiter drachmæ ſex ſine vel minimo incommodo, aut damno duobus ægrotis, priuſquam eruptionis miliaris ſpes fuit, ingerebantur, cum ſcilicet morbus typum intermittentis præ ſe ferret.

tantillô colluviem morbofam deorfum expuliffe; ut cum D. Huxham teftari poffum.

CLXII.

Sit hìc diæta, fi in quovis alio, exactiffimè ordinata. Decocta ex avena, oryza, hordeo, pullo tenero, gelatinæ cum pane triticeo, & fi fit, bis cocto, non denegatô vini pauxillô, rem penitus abfolvunt.

CLXIII.

Minima victûs cruditas, quæcunque inflant, acidaque omnia in purpura prorfus inepta funt, alvum enim hìc nimis fæpe mobilem implent, vel perturbant, vel folvunt, cum certa moleftia, & aliquo periculo.

CLXIV.

Lac, emulfiones, & refrigerantia, inter quæ primas tenent nitrata nihil conferunt, ubi humores, ultra quàm par eft, five folvi videntur, five extenuari, fpiritufve condenfari, ut cum Verulam loquar, feu folidorum vis, & contentio remittunt.

CLXV.

Nitrum feliciùs accommodatur caufonibus & peftilentibus febribus, ad leniendos & frænandos ardores earum perniciofos.

CLXVI.

Cuticulâ tandem desquammatâ, sicut ubique fit, modò res fuerint secundæ, periculum morbi fœdumque inquinamentum non facilè delendum monstrant etiam vitia hoc excipientia, quæque sæpe fiunt saluti obstacula integræ; qualia sunt febricula, vel cachexia, vel affectio hysterica, malorum non minimum; aliquando colica, aliquando carbunculi, tumor crurum interdum ulcerosus, abscessus in variis locis, in facie vari, e matrice fluxus, aut cohibitus, aut nimium manans, aut fædior; melancholia dira, purpurave ipsa chronica. Quibus medicina prout res postulat, est aptanda; neque enim hìc in tam latam descendimus arenam.

FINIS.

DISSERTATIO

DE

HEMICRANIA.

DE
HEMICRANIA.

DE morbis capitis adeò multa & egregia tum antiqui tum recentiores ſcriptis mandarunt, ut vix aliquid in hoc argumento, quantumvis multiplici, intactum relinqui videatur. Supereſt tamen unum, nec id leve, vitium HEMICRANIA ſcilicet, de qua cùm nihil quod ſciam in monumentis medicis ſatìs exactum occurrat, haud inutile nec ingratum fore duxi, quæ in aliis intentâ obſervatione notaveram, quæque ipſe in me non leviter eram expertus, hìc paucis perſtringere.

I.

HEMICRANIA partem capitis dimidiam, (prout vox ipſa exprimit) eandemque anteriorem plerùmque obſidet; normâ quidem tam accuratâ, ut aliquando lineam naſi mediam ad amuſſim attingat, ultra verò illam nequaquam progrediatur, ſicut deſcribit Aretæus. (*a*)

(*a*) Præterea dolor modò eſt in toto capite, modò in dextra magis, modò in ſiniſtra, modò circa frontem aut ſinciput: hæcque eodem die incertè atque erraticè fieri ſolent. Quidam dextrâ tantum parte dolent, quidam lævâ, quâ tempus, vel auris, vel ſupercilium unum, vel oculus ad medium uſque terminatur, vel quâ naſus in æquas partes dividit: ultra quem terminum dolor non progreditur, dimidium tantùm capitis occupans. *Vide Aret. Lib.* 1. *de cauſis & ſignis diuturnor. morbor. Cap.* 2.

II.

Siniſtram capitis partem dextrâ ſæpius vexari obſervarunt nonnulli.

III.

Revertitur quandoque in diuturnum uſque ſpatium per periodos, haud ſecus ac intermittentium acceſſiones, aut quotidie, aut altero quoque die, ad eandemque ſæpe horam. A nullo autem præeunte rigore, a nullo ſicut in illis fit, horrore anteceditur hicce dolor; qui primo ſtatim ab initio quidem ſævior, brevì immaniter exaſperatur.

IV.

Invadit profectò nonnunquam nullâ, quæ percipi poteſt, ansâ oblatâ, nullo in ſex rebus naturalibus errore commiſſo, abſque nauſea, dolore vago, aut laſſitudine, aut febri acuta, qualis ex ſiti, calore, inquietudine oſtenditur, niſi quòd pulſus durior fiat, & frequentior.

V.

Primis diebus non adeò torquentur ægroti, nullo autem pacto idcirco, vel quia intermittat, exiguum putent eſſe malum, nam in dies dolor intenditur: Cruciatus ſuperveniunt acerbiores, arteriarum ictus præſertim temporalium durante paroxyſmo au-

gentur, & accelerantur, finitô verò denuò ſubſidunt tardique fiunt.

V I.

Ubi dolor ſævit immanis, oculus partis affectæ ut plurimùm cruciatur admodum, introtrahi videtur, imminuique, nec pati valet lumen; & offunduntur illi tenebræ: quàm primùm verò præteriit paroxyſmus, vis ejus, & acies reſtituuntur. Quantùm in acceſſionis vehementia, aut per morbum protractum, patiantur miſeri facundè ſcripſit Aretæus. (*b*)

V I I.

Calor non admodum exardet, malô etiam intenſiſſimô, nec ſubſequitur ferè ſudor vel

(*b*) Nam ſi acutè interdum impetum faciat, fœda atque atrocia detrimenta adfert: nervi diſtenduntur, facies obtorquetur, oculi vel contenti inſtar cornu rigidi ſunt, vel huc atque illuc interius convelluntur, ac vertiginosè agitantur, in ipſiſque dolor profundus uſque ad intimas tunicas deſcendit. Sudor ex tendonibus immodicus effluit repentè, neque cohiberi poteſt: neque ulla cauſa præceſſit, perinde ac ſi quis ligno plagam inflixerit. Nauſea, & vomitus bilioſus comitantur: homo conſiſtere nequit, ſed in terram delabitur. quod ſi vitium quandoque increſcit, de hominis vitâ actum eſt: at ſi debilius eſt, & citra vitæ periculum, diutiùs permanet: pigritia multa adeſt, & capitis gravitas: animi pendent: vitam ægrè ferunt. Fugiunt enim quodammodo lucem: tenebræque his ægritudinem ſolantur. Neque quicquam jucundi aut intueri, aut audire ſuſtinent. Olfactorius in iis ſenſus infectus eſt, neque quicquam eos bene olens oblectat, pariter quoque graveolentia deteſtantur. Vita ipſis inviſa eſt, mortemque diſcupiunt. *Vide Aretæum de cauſis & ſignis morbor. diuturnor.*, *lib.* 1. *C.* 2.

mador quivis ſenſibilis, niſi in iis, quibus Hemicraniam vehementiorem ſubire contigit; tuncque larga ſanguinis effuſione e naribus ſpontè oborta, vel modico circa tempora ſudore, tum febris, tum dolor deſiêrunt.

VIII.

Lotium tamen, quod redditur copioſius quidem, finitô paroxyſmô, leve ut plurimùm, albumque deponit ſedimentum, aliquando rubro-lateritium, id verò, (quod notatu dignum) rariùs, niſi ſimul acceſſerit Febris, quæ interdum Hemicraniam comitatur.

IX.

Paroxyſmi duratio incerta & indefinita ad tres, ſex, duodecim, pluresve protrahitur plerùmque horas; ultra biduum quoque productum legimus; in paucis omnium miſerrimis nec remiſiſſe, nec ullis remediis unquam curatum morbum novimus.

X

Prætereundum non eſt, quòd ut oculi, ſic mentis quoque acies non infrequenter obfuſcetur a morbo diuturniore & atrociore; unde etiam memoriæ damnum invehitur nunquam reſarciundum, aut ſaltem aliqua in capite imbecillitas non quidem periculoſa, gravis tamen, & quæ ad mortem plerùmque duret.

XI.

X I.

Quin ex eodem morbo diù perpeſſo in aliquibus non modò oculus caliginoſus videtur, & viſus obſcurior fit, ſed etiam muſculus crotaphites ipſumque caput, quâ afficitur, macie tabeſcunt, ſicut meâ aliorumque noxâ conſtitit. (*c*)

X I I.

Quos ſemel tentavit hic morbus eos poſtea faciliùs & ſæpius invadit, adeò verum hìc certè, aut alibi nuſquam Hippocratis effatum, partem nempe jam læſam cæteris in poſterum longè fieri debiliorem, maloque cuivis opportunam. Quin etiam ſi quem diutius vexaverit, is ab exiguo in victu exceſſu, aut cibo deteriore, ſomno nimio vigiliiſve, agitatione, vocis conten-

(*c*) Quantum id genus injuriæ inferunt dolor diù acerbus, partiumque nervoſarum vellicatio & oppreſſio, manifeſtò liquet in atrophia ex veſicæ calculo, in nervorum vulneribus, luxatis articulis non ritè repoſitis, membriſve fractis, memorabilique exemplo quòd exhibuit illuſtriſſimus Philoſophus Boyle. In juvene cui ex fracta calvaria, relictâque in vulnere ſquamulâ exili, paralyſis in latere κατ' ἴξιν, & macilentia ingens ſupervenerunt, quæ non priùs, demptum quàm fuiſſet oſſiculum, in integrum reſtituta ſunt.

tione, cæli varietate, & inclementia recidivam patitur.

XIII.

Carolus Piſo per annos triginta hoc paſſus malum eſt, nec illum unquam dimittebat in integrum niſi æſtate aliquando, cùm effuſus per calorem erupiſſet ei ſudor. Laborabat potiſſimùm ex ſubitis aëris mutationibus, vel nimbo aliquo e cœlo ruente.

XIV.

In mulieribus huic vitio obnoxiis redeunte menſtrui fluxûs periodo, redintegrari ſolet Hemicrania, quæ non priùs recedit quàm catamenia effluxerint.

XV.

Quibus circa annos pubertatis narium hæmorrhagiæ ſæpe erumpebant, jam vĕrò exactis hiſce non fiunt, iis Cephaleæ contingunt maximè, non ſine multo ſanguinis diſpendio tollendæ.

XVI.

Quemadmodum ubi caput dolore Hemicranico affligitur, brevì minuitur tranſpiratio, indeque materies perſpirabilis acris fit, ita hâc denuo expulsâ, leve fit corpus, & liberatur caput juxta Sanctorii obſervata.

XVII.

At epidemicè graſſatur quandoque, vici ejuſdem ac laris ſimul & ſemel adgrediens complures, nec ſine contagii ſuſpicione.

XVIII.

Etſi exiſtimârunt nonnulli morbum hunc e præcordiis ſubditiſve partibus ſolummodo excitari, quibus cum capite arctiſſima quædam intercedit ſympathia; ego tamen illum plerùmque idiopaticum (ut, qui ſyſtemata condunt, loqui amant) potiùs eſſe autumarem; quoniam ſæpiſſimè nulla ventriculi nauſea, nec flatus, nec hypochondriorum dolor, nec alvi durities inſueta præcedant; quòd epidemicè aliquando corripiat; quòd ſæpe cieatur ab aëre, ſole, vel frigore, quorum actioni caput multò magìs eſſe opportunum quàm ventriculum parteſve ſubjectas, omnes nôrunt.

XIX.

Dolorem quemdam a noſtro haud alienum ſuturis nimis arctè coalitis deberi voluit ſedulus anatomicus Columbus.

XX.

Thomas Bartholinus narrat illum ex conſenſu quandoque oriri, etiam in calculo renis laborantibus, eodem nempe in latere.

XXI.

Aliqui, acie forſan nimis ſubtili, Hemicraniæ cruciatum interſepimento falciformi referunt, quòd, ubique fieri nequit, quum ſæpius muſculos temporales foris obſideat non minùs ac partes internas ab illis intermediô craniô ſeparatas. (*d*)

XXII.

Ex obſtructis naribus Hemicraniam aliquoties naſci, eamdemque muci effluxu levari obſervavit Wepferus.

XXIII.

Ex oſſium cranii aut carie, aut præter naturam augmento, aut e cartilaginoſa ſubſtantia calvariæ adnata derivari Hemicraniam expertus eſt idem Wepferus, & ego plùs ſemel vidi, imprimis in generoſo Domino Philippo Ward armigero de Stoke-Doyle in provincia Northamptonienſi.

XXIV.

Detectis poſt mortem calvariis quorundam Hemicraniæ obnoxiorum, cerebrum quandoque deprehenſum eſt corruptum, quandoque ichore refertum & ſanie.

(*d*) *Vide Spigel Anat. lib* x. *c*. 3.

XXV.

Apparet ſanguis e vena detractus nec colore, nec conſiſtentiâ, a naturali alienus.

XXVI.

Hoc vitio laceſſiti delabuntur non pauci in epilepſiam, apoplexiam, & paralyſim, aliave capitis mala: cùm par omnium ſit fons, pituita nempe in cerebrum ejuſque membranas diffuſa.

XXVII.

Si in iis, quos vexare conſuevit Hemicrania, ætate aucta ſuperveniat arthritis, illa, cùm utrumque vitium non penitus diſſimile ſit, ut plurimùm evaneſcit, materiâ forſan in articulos jam tranſlatâ. Et hæc præcipua ſunt quæ ad morbi genium pertinent.

XXVIII.

Ad curam mali tam gravis, quæ propiùs attineant, nunc aggreſſurus, quin veniam a lectore impetrem nullus dubito, ſi quæ in genere authores ſyſtematici hac de re prodidêre priùs tradam, ſimulque proferam ea quibus ipſe mihi opitulari dicici; & præ cæteris medicamentum, quod etſi in hujus morbi medela forſan non ſit novum, haud tamen, meô ſaltem judiciô, ſatìs pro merito hactenus commendatum eſt.

XXIX.

Sit tibi imprimis curæ ne altas infigat radices malum tam pertinax, ægerrimè nam poftea evellentur. Hic igitur, quemadmodum omnes morbi acuti, modò, non infirmitate, fed onere noceant, venæ-fectionem requirit.

XXX.

In paroxyfmis fæviffimis fanguinem mitti nec mihi, nec aliis acerbitatem unquam lenibat doloris, nec vel minimùm proderat.

XXXI.

Quando dolor partem capitis occupat pofteriorem, proderit in fronte venam incidere, & vice versâ. Hoc etiam pacto diuturnæ oculorum fluxiones fæpius fanantur, e partibus ad occiput fanguine detracto; idque Galeni confirmatur aliorumque experientiâ.

XXXII.

In capitis morbis qui a redundantia fanguinis ortum ducunt, ejus miffionem obfervavit Fridericus Hoffmannus eò (*e*) feliciorem, quò propiùs parti inftituta fuerit dolenti, quòd pluries etiam notavi.

(*e*) *Vide Fridericum Hoffmannum de Dolore Cephalico.*

XXXIII.

Ex jugularium præ cæteris ſectione magnum allatum eſt ſubſidium plurimis Hemicrania atroci laborantibus, in conſtitutione epidemica Taurinenſi anni 1621. (*f*)

XXXIV.

Ab eo abhorrentibus adminiculo, hirudines temporibus affixæ haud imparem attulêre opem.

XXXV.

Arteriotomiæ tamen in temporibus haud multùm fidendum eſt, quicquid Wepferus, Severinus, ac Paræus in contrarium ſtatuerint; enimvero, quantum plurimâ diverſis in noſocomiis conſtitit experientiâ, breve & incertum affert ſubſidium; nec magìs prodeſt arteriæ ad tempus ſuppreſſio, carotidis alii namque rami non minùs membranas obſtructas pervellunt ac implent: fatendum igitur eſt, arteriæ raro plus quàm venæ ſectionem hìc præſtare.

XXXVI.

Compreſſio vel frictio nervi, qui cranium ſupra oculi orbitam perforat, dolorem aliquando lenit, certè nunquam delet.

(*f*) *Vide Conſtitut. Taurin.* 1721 *Do. Carolo Richa*

XXXVII.

In hoc morbo pulcherrimè agunt nonnunquam emetica, ideoque, detracto priùs sanguine, audacter exhibenda sunt iis imprimis, quibus vel ventriculus cruditatibus scatet, vel morbus intermittentis typum induit. Carolus Piso vomitione excitatâ liberatus est plerùmque, sicut quoque Petri Borelli parens.

XXXVIII.

Evocatus e capite benè tecto mador, paroxysmum sæpe levat, interdum etiam tollit.

XXXIX.

Alios adjuvant calida cataplasmata & fotus, mihi verò nihil contulêre. Calor attamen, utplurimùm magnopere prodest. Frigus è contrario nunquam non inimicum est nervis, & Cerebro.

X L.

Ex sero acriori pustulæ nonnunquam insigni cum fructu efflorescunt frontem circa & sinciput; illarum autem retrocessio dolorem aliquando redintegrat.

X L I.

Stillicidium narium aquosum spiritu salis ammoniaci volatili provocatum, morbum sol-

viſſe notum eſt (*g*). Spiritus quoque volatilis e cruore humano arte elicitus plurimùm a Do. Boyle laudatur tam internè quàm externè adhibitus.

XLII.

In omnibus capitis vitiis pituita omnino evocanda eſt vel ptarmicis, vel ex ore; deinde permultâ aquâ calidâ caput perfundi prodeſt, quò obſtructum perſpirabile reddatur.

XLIII.

Caput ad cutem totum ne tondeas, etſi enim aquâ frigidâ perlui multùm juvet, ex aëris mutationibus, præſertim à frigore dolores vi majore recrudeſcunt.

XLIV.

Jubet Celſus reſinâ tempora ſubinde pervellere, & impoſito ſinapi exulcerare ea, quæ malè habent; ſed multiplici conſtitit experientia, veſicatoria capiti aut nuchæ appoſita plus mille aliis profeciſſe, & interdum ſine quovis alio remedio repentè, penituſque ab iis malum fuiſſe curatum.

XLV.

Linimentô e cantharidibus in Hemicrania utebatur jam dudum Archigenes, quod qui-

(*g*) *Vide Obſervat.* 184. *Ephem. German. Decur. ann. prim. tom.* 3.

dem mirum in modum prodest; præsertim si ab ulcusculis diutiùs manaverit sanies. Oportet tamen interea lactis potione, aliisque congruis demulcentibus vesicam munire, & potissimùm si vertex epispasticô e cantharidibus exulceretur; quòd obiter hìc notari velim.

XLVI.

Idem herbam stœchadem in aqua seu mulsa elixatam cephalalgicis & hemicranicis tanquam unicum maximumque auxilium exhibebat, fateor verò me nondum hujus utilitatem fuisse expertum.

XLVII.

Nonnulli magnâ lotii quantitate emissâ liberantur.

XLVIII.

Sudores opiatis eliciti cum somno, diuturnos eosdemque acerbissimos dolores interdum solvêre (*h*); annon idcirco malo vehementiùs sæviente, hydrotica, præmissis universalibus propinanda, quo serum præcipuus morbi fomes educatur?

XLIX.

Annon decoctô vel pulvere sarsæ sudores

(*h*) *Vide Observat.* XVI. *tom.* 5. *2d. Decur Ephemer. German.*

& urina eliciundi? Hinc enim, ubi feri fuf-picio fuit, non leve fubfidium; & fi Ballonio fides, Hemicraniæ utcumque pertinacis abfoluta curatio. (*i*)

L.

Ad id tandem devenio, quod palmarium mihi videtur remedium, radicem fcilicet Valerianæ fylveftris, quæ largiori dofi fumpta, & repetita fæpe fola, dolores fanat tum acutos tum diuturnos. Me profectò adeò multa & gravia per quadriennium quotidie perpeffum, ut vitæ ferè tæderet, maximè fublevabat, & curabat.

L I.

Virtus tota in radice eft, pulvifque ejus fponte ortæ, & extirpatæ antequam caulem edat, ad unam ter, qvaterve de die, aut alteram, fi ferat ventriculus, exhibitus drachmam, ut plurimùm votis refpondet.

LII.

Hìc quoque vires anodynas fuas, pulveres cinnabarati oftendunt, dofis autem fatis larga adhiberi debet, quemadmodum obfervarunt Boyle & Junckerus.

LIII.

Quantumcumque a compluribus celebre-

(*i*) *Vide Ballon. Confil.*

tur in hoc morbo magnus iste febrium, quæ per periodos recurrunt, domitor cortex peruvianus, maximâ tamen cautelâ, me saltem judice, propinari debet, nec priùs omnino, quàm morbus intermittentis formam induerit, exhiberi; cùm verò paroxysmi periodicè recurrentes, lotium subsidens lateritium, cæteraque, quæ intermittentis indicant genium, signa adsint, tum demum haud abs re erit corticis periculum facere: ast sedulâ observatione quidem adhibitâ, quandoquidem hic juxta ac in aliis Hemicraniæ speciebus, ubi minùs feliciter cedit cortex, vim vitii auget & securitatem.

LIV.

Contraria contrariis curanda: a calore igitur si dolor excitetur, aquâ frigidâ caput irrigare expedit; si verò frigus morbi sit causa, aquâ calidâ marinâ, aut vestimentis calidis onerare. Si siccitas & sitis simul adsint, balnea potiùs ex usu sunt, quàm agitatio ulla sudorificis aut calidioribus medicamentis tentata.

L V.

Somnus nimius æquè ac vigiliæ inimicus est, ille namque sensibus stuporem invehit, capitique gravitatem, quâ omnis actio torpet: hæ cruditatem inducunt, alimentum subtrahunt, corpus labefactant, mentemque contristant, sicut docuit Celsus.

L V I.

Dolorem ex vino vel cruditate ortum abſtinentia, & diæta exactiſſima, penitus diſcutiunt.

L V I I.

Ut in aliis cruciatibus ita & in hoc victûs ratio tenuis conducit. Ab acribus temperet æger & flatulentis.

L V I I I.

Cæna præſertim ſemper frugalis ſit & ſimplex, ne humores minùs cocti & perſpirati cerebrum gravent.

L I X.

Lac & Lacticinia Hemicranicis minùs idodea perhibentur; mihi tamen unquam obfuiſſe non memini.

L X.

Ad ſummum, ut præcepit Hippocrates, fugiat æger ſolem, ventos, vinum, ignem, fumum, acrium odores; denique quieſcat, mollique victûs ratione utatur.

L X I.

Alvus liberà eſt ſervanda, aliquandò etiam medicamentô ex hiera eam ſolvi expedit, aſt purgantia violentiora omninò nocent.

LXII.

Si dens exesus aut solutus alveolô vacillet, & doleat, sine mora evellendus.

LXIII.

De setaceorum in diuturnis cephalæis usu consulendi sunt expertissimi viri Fabricius Hildanus, Johannes Jacobus Wepferus, Fridericus Ruyschius, aliique in observationibus passim.

LXIV.

Si autem, omnibus tentatis, nihil proficiat, credibile est, vel humorem quemdam in cerebrum effusum esse, vel cranium spinâ illatâ, carieve erosum; vel denique aurem internam, ad tubam imprimis eustachianam, maxillamve superiorem abscedere; quemadmodum in non paucis novi, (*k*) & in Dureti scholiis in Hollerium, Ballonio, aliisque videre est; tumque hìc nihil conferes, nisi cariem appositâ tollas terebrâ, aut exitum aliquem humori pares.

(*k*) Aliquos diù Hemicraniâ gravi ex his, & ex dente corrupto, aut vacillante laborantes videre contigit, dum in provincia Rutlandiæ versarer, ubi, locisque vicinis plurima dictorum observata sunt.

FINIS.

EPISTOLA

Dris CAROLI BALGUY,

DE

MORBO MILIARI.

VIRO AMICISSIMO

J. FORDYCE, M. D.

C. BALGUY, S. D.

TRACTATUM *de Febri Miliari* accuratiſſimum perlegi, cujus ergo me maximè devinctum habes; petenti autem ſi quid, ipſe ad morbi genium ſpectans, obſervaverim, ut tecum communicarem, tandem morem gero; paucula quædam ad *ſpecies ejus* ritè diſtinguendas differens, hiſtoriâ unâ vel alterâ, quo *curandi ratio* confirmetur, adjectâ.

Febris itaque Miliaris (quæ purpuræ acutæ nomine apud exteros dignoſcitur) in triplicem diſcerni poteſt; vel enim puſtulæ *albæ* ſunt, febre *maligna* continenter urgente: vel *ſub-rubræ* febre inſigniter *remittente*: vel prorſus *effloreſcentes* cùm ſpeciem *intermittentis* ſibi arroget: quod genus morbi etſi tutiſſimum, peritè minùs tractatum in *chronicum* tranſit, periculoſum aliquando, & ſæpius recidivum.

Nec methodus curandi magìs abſimilis quàm ſpecies ipſæ morbi ſunt; quippe in *primo genere*, ubi ſumma *malignitas* aliquando ſubeſt, res tota verſatur, ut quicquid

hoc *vitium* ſit ſub *præcordiis*, & *penitiori corporis habitu* latens, per *glandulas miliares* eliminetur. De hac ſpecie autem ſatìs fusè diſſeruit Cl. Hamiltonus.

In *ſecundo genere*, etſi ſub principium eadem ratio prorſus ineunda ſit, in proceſſu autem, cùm *fomes morboſus* maxima e parte excretus fuerit, exacerbationibus & remiſſionibus ſtatis ac certis periodis ſeſe excipientibus, quod reſtat morbi *cortice peruviano* expugnetur. Tertium autem genus, utpote ſpecies vera, & genuina *intermittentis*, more intermittentium curatur; hâc cautelâ adjunctâ, quòd cum *cruditatibus viſcerum* plerumque foveatur, medicamenta ad obſtructiones haſce reſerandas corticis uſui ritè præmittuntur, & quo radicitùs extirpetur, cum cortice ſocientur.

Hiſtorias jam candidè enarratas, ut diſtinctio hæc pleniùs innoteſcat, paucis accipe.

Uxor Dom. B. triginta circiter annorum, cui alvus aſtrictior, & menſes tardiùs fluere ſolebant, alioquin benè valens, & corpus rebus domeſticis ſatìs exercens; febricitans puſtulas miliares emiſit, facie, pectore, & manibus rubore ſuffuſis. Poſt alvi itaque ſolutionem attemperantibus ad diaphoreſin fovendam inſiſtebatur, veſicatoriis ſucceſſivè ad Nucham & Brachia appoſitis. Cùm eruptiones autem per menſis ferè ſpatium crudeſcerent, & jam

vesperi magìs ingruentes sub auroram prope evanuerint, de corticis periculum faciendo statutum erat, ea dosi, & modo, ut de minùs fausto ejus effectu caveretur. Coch. itaque duo decocti ejus (Rheô pro re nata adjunctô) tertiis horis exhibebantur cùm pustulæ citò rariores fierent, & febris remissior : ejusdem autem remedii usu constanter pergebat donec pedetentim, & absque minimo fastidio, ad pristinam valetudinem restituebatur.

Uxor Dom. L. anno circiter vicesimo quinto, quæ fluorem album diutiùs passa fuerat, vultu etsi vegeto sanguineoque; febre miliari decubuit, pustulis subrubris per totam corporis superficiem dispersis. Cùm septimana autem jam una & altera elapsæ fuerint, & febris continua in remittentis specimen transierat; emeticô & haustu solutivô præmissis, cortex Peruvianus copiosè satìs ingerebatur, cum febris levamine, & maxima simul pustularum decrescentia. Cùm ob autumnalem autem anni tempestatem (non obstante corticis usu) sæpius rebellis usque fuisset, emeticô ad tertiam vicem repetitô, & corticis, cum marte sociati, liberaliori usu, plenè convaluit.

Viduæ circitur 40. annorum macilentæ & quæ a Londino in vicum palustrem hospes nuper devenerat; post tertianam sæpius recidivam pustulæ miliares confertim erupèrunt, per totam corporis superficiem

efflorefcentes. Morbi *veram indolem* parum fufpicans & ad *fcorbuticam quandam diathefin* refpiciens, quæ *fanguinis acrimoniam attemperarent* præcepi. Quibus nil proficientibus, & cùm eruptiones tertianæ veftigia præ fe ferentes, & alternis diebus repullulantes adhuc urgebant, cortex hifce fociatus ufurpatur. Formâ autem ob molem aliquatenus naufeante, folo ejufdem ufu perftabat; & ejus ope morbum debellatum prorfus fuiffe judicavi. Aft cum ob regionis intemperiem (cui minùs affueverat femel iterumq; renatus fuerit; eodem remedio, deobftruentibus adjuto, emeticorum fimul ufu ritè præmiffo, toties profligabatur, donec tam remediorum, quàm morbi (ufq; recidivi) tædiô affecta, & ab iterato cælum mutandi confilio aliena, ad empiricum fe contulit, & paulò poft eam defunctam effe audivi.

Cafus hi, quibus plures fubnecti potuiffent, corticis ufum in fpeciebus hifce febrium miliarium vindicant; nec litem quis moveat, quafi hac ratione materiæ morbificæ expulfio fufflaminetur: Quippe febre intermittentis vel remittentis fpeciem induente, eruptio cum febre prorfus evanefcit. Et fi authoritas quid valeat, Sydenhamus ipfe æquè ac Mortonus, authores certè in genere parùm confentientes, in hoc ad amuffim quadrant.

Ille enim, in fchedula de nova febre puf-

tulis miliaribus plerùmque ſtipata; aſſerit ſe poſt venæſectionem & repetitam catharſin, eam cortici Peruviano (hìc nunquam non triumphanti) conficiendam tradidiſſe. Hic quoque in Pyretologiæ Cap. 4to. inter ſigna intermittentis eruptiones ſcarlatinas recenſet; & has febres, cum vel ſponte, vel arte coactæ, larvas depoſuerint, ſe citò & feliciter China China ſemper curaſſe affirmat. Et cap. 6to. cum ſcarlatinæ ſpeciem induerit, ſe venæſectione & opiatis ejus ſymptomata in ordinem redegiſſe, & finitô paroxyſmô, cortice cum opio adjuncto radicitùs ſuſtuliſſe. Et in hiſtoriis ad proteiformem intermittentis genium elucidandum, caſus 23. & 24. hanc curandi rationem confirmant. Sed animadverſione dignum, quod in caſu priore, cum venæſectione tantum, & opiatis, per decurſum paroxyſmi, perſtabat, non obſtante corticis in intervallis exhibitione, febrim ſtatim recidivam fuiſſe; & quod cortici ſpurio vel effæto ſaltem, injuriosè forſan imputavit. In altero caſu autem cùm purgatio ritè fuerit præmiſſa, curationem ſatìs feliciter ceſſiſſe.

Hæc, vir digniſſime, habui quorum te participem eſſe cupiebam, iis pro arbitrio utaris, valeaſque.

Dabam pridie Calendas Octobris, 1755.

F I N I S.

APPROBATIO.

Vid. F. JACOBI *S. T. L. Ap. Reg. Lib. pro Germ. Inf. Viſ. & Cenſ. Lov.* 19. *Feb.* 1765.